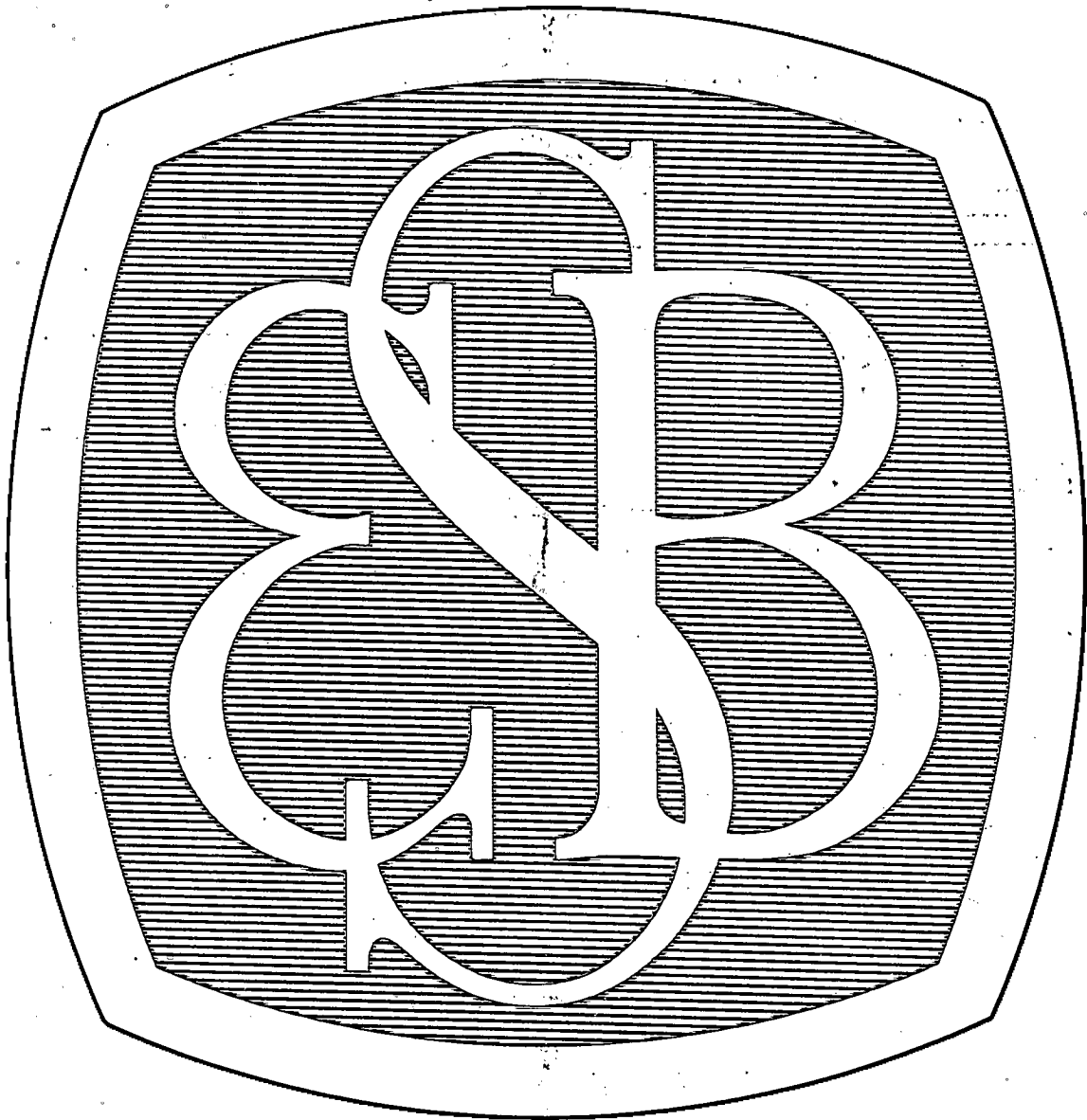

Van
Dubbel.

Economisch - Statistische Berichten

48e JAARGANG - 6 MAART 1963 - No. 2378

BAKSTEEN
Juwelier

HORLOGES

SIERADEN

TAFELZILVER

Sinds 1837 in het hart van Rotterdam

WESTEWAGENSTRAAT 70 — TELEFOON 11 05 83

H. BRONS Jr

MAKELAAR IN ASSURANTIËN

TELEFOON (010) 11.19.80 *

MAURITSWEG 23
ROTTERDAM-2

Blijf bij

lees E.-S.B.!

autocarreizen

**HET BETERE GENRE
VOORJAARS- EN ZOMERREIZEN**

Onze reisgids 1963 is zo juist verschenen en bevat ruim 750 ideale reizen naar:

VALKENBURG-ZUID LIMBURG: 8 dagen

BELGIE-LUXEMBURG: 2-3-5 en 8 dagen

DUITSLAND: 3-4-5-6 en 8 dagen

ZWITSERLAND: 6-7-8-11 en 12 dagen

OOSTENRIJK: 8-9-10-11 en 12 dagen

ITALIE: 10-12-13-14 en 20 dagen

FRANKRIJK: 5-6-8 en 10 dagen

TSJECHOSLOWAKIJE: 8 dagen

SPANJE: 13-14 en 20 dagen

TURKIJE: ..... 21 dagen

GRIEKENLAND: .... 25 dagen

SCANDINAVIE: .. 7 en 13 dagen

Alle reizen met eigen autocars, prima hotelverzorging en deskundige leiding.

Wekelijks 8-daagse bootreis op de Rijn

Vraagt onze reisgids en alle inlichtingen bij:

Eucana Express n.v.

Hoofdkantoor:
ROTTERDAM - SCHIEDAMSEVEST 59 - TEL. 117070 (6 l.)

Kantoren:

Amsterdam - Dam 6 - Telefoon 248174 (8 l.)

Den Haag - Wagenstraat 40 - Telefoon 117873-116693

en de plaatselijke Agenten.

R. MEES & ZONEN

Bankiers en assurantiemakelaars
ROTTERDAM

Financiering en
verzekering
van in- en uitvoer,
documentaire
incasso's,
handelsvoorlichting

**ECONOMISCH-
STATISTISCHE BERICHTEN**

Uitgave van de
Stichting Het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.
Telefoon redactie: (010) 5 29 39. Administratie: (010)
3 80 40. Giro 8408.

Privé-adres redacteur-secretaris: Drs. A. de Wit, Sleedoorn-
laan 17, Rotterdam-12, tel. (010) 18 36 32.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam, Banque de Com-
merce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening
260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steen-
weg 347, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de
Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen
f. 31,— per jaar (België en Luxemburg B.fr. 400).

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts
worden beëindigd per ultimo van een kalenderjaar.

Losse exemplaren van dit nummer 75 ct.

Advertenties: Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij
H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam, tel. (010)
6 93 00, toestel 1 of 3.

Advertentie-tarief f. 0,36 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f. 0,72 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen.
Redacteur-Secretaris: A. de Wit.
Adjunct Redacteur-Secretaris: M. Hart.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens
de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

H. W. Lambers vijftwintig jaar bij het N.E.I.

Op 1 maart jl. was het Nederlandsch Economisch Instituut zo gelukkig om het zilveren jubileum te beleven van de medewerking van zijn huidige directeur Professor H. W. Lambers, tevens Rector van de Nederlandsche Economische Hoogeschool. De heer Lambers begon zijn werkzaamheden reeds in zijn studietijd en leverde nog in 1938 twee artikelen voor ons tijdschrift, gewijd aan de noodzaak van exporteren. Hij behoorde tot de toen nog kleine groep van medewerkers van het Instituut, dat door de bekwame navigatie van de toenmalige secretaris M. F. J. Cool, met raad en daad ter zijde gestaan door met name de directeur Prof. N. J. Polak, gedurende de oorlog in stand kon blijven. In 1941 trad Lambers als plaatsvervangend hoofdredacteur van „E.-S.B.” op, naast Cool. Het kan hun gerechtvaardigde trots zijn dat in „E.-S.B.” nooit een onvertogen woord is gezegd.

Maar de eigenlijke bloei van het Instituut kon toch pas beginnen na de bevrijding. Deze periode markeerde in Lambers' werkzaamheden de snelle opgang, parallel in Hogeschool en N.E.I. Terecht had Nederlands grootste econoom F. de Vries in Lambers de man gezien die hem moest opvolgen, zowel in het onderwijs als in vele van zijn belangrijke maatschappelijke functies. Tussen mensen is Lambers in zijn element; altijd geboeid door hun motieven, emoties, handelingen en problemen. Met hartstocht werpt hij zich zelf in de stroom der veelkleurige menselijke activiteiten, met een fijn en bliksemsnel gevoel van waar het om gaat. Reeds had hij tientallen van zijn vrienden en medewerkers geholpen, door lange gesprekken, tot diep in de nacht, wanneer zij met hun moeilijkheden bij hem kwamen. In 1947 — ook op 1 maart — hoogleraar geworden, neemt hij weldra een plaats in in de „inner circle”, die de staf van de Hogeschool gaat uitbreiden en verjongen en het gehele programma op de helling zet. In dezelfde tijd ook directeur geworden van het Instituut, krijgt zijn hartstocht de gelegenheid in het Instituut eveneens geheel nieuwe verhoudingen te scheppen. Waar hij vindt dat de menselijke verhoudingen verkeerd liggen, is hij degene die de daartoe in aanmerking komende kat de bel aanbindt. Eist dat moed om tegen een gevestigd prestige in te gaan, dan nog des te liever. Een enkele keer vindt hij het nodig het gezag in het Instituut duidelijk te vestigen en te handhaven, waar verkeerd begrepen gemoedelijkheid het dreigde te doen vervagen.

Zijn aanvoelen van mensen en hun mogelijkheden en zijn ongeëvenaard associatievermogen doet hem voor vele open plaatsen de rechte man — of vrouw —, voor vele mensen de rechte plaats vinden. Zo scheidt hij een menselijke gemeenschap van voor hun taak berekende en daarin groeiende jonge economen, die het N.E.I. een hecht en welvarend geheel maken.

De bijzondere verantwoordelijkheid van Lambers binnen het N.E.I. was en bleef die voor Economisch-Statistische Berichten. Het voor een weekblad noodzakelijke tempo, het telkens weer aftasten van het wereld- en nationaal gebeuren en het daarvoor uit te nodigen schrijversensemble past bij zijn aard. Hij zelf neemt, vierhonderd weken, de moeilijkste taak op zich. In zijn gretig gelezen „Dezer dagen” weerspiegelen zich dat wereldgebeuren, zijn speelse geest, zijn onbegrensde belezenheid en zijn menselijke bezorgdheid of humor. Eind 1952 weten zijn collega's hem

te bewegen om zich te bevrijden van de verplichting dit wekelijks voort te zetten. Hij had wel enkele andere verplichtingen er bij gekregen, die dat gewenst maakten! In zijn laatste bijdrage in deze reeks citeert hij „... je n'ai plus de feu” — dat was natuurlijk niet waar. Hij

toch was degene die telkens weer een goed idee had voor een „speciaal nummer”; en daarbij af en toe eens even terugkwam. Vooral in zijn kostelijke satire op de institutionele maatschappij, die nu nog telkens gevraagd wordt. Hij was overigens ook degene die een ploeg had gevormd die grotendeels op eigen kracht het bedrijf kan voortzetten — met een altijd stijgende verkoop van ons tijdschrift — nu hijzelf, tot meerjarig Rector geroepen, de Hogeschool van 1975 aan het bouwen, organiseren en inrichten is.

Wie menselijk en geestelijk het Instituut leidt is het meest duidelijk in dagen van droefenis. Het is dan Lambers die deze allereerst zelf het meest intensief beleeft, alles doet wat er in een periode van welhaast verlamming moet worden gedaan en de sobere maar rake woorden vindt die gesproken worden aan een groeve, bij een samenzijn, van mens tot mens.

Het herdenken van Lambers zilveren jubileum is daarom als vanzelf ook het herdenken van die sombere gebeurtenissen; schaduwen waarna zonneschijn weer zal komen, ook voor de meest getroffen.

Onze jubilaris vindt naast dit alles tijd om in enige boeiende geschriften zijn eigen vakgebied te verrijken: het beschrijven van onze economische orde van halve en hele monopolies en van het bonte spel van ondernemers, die hij dagelijks aan de gang ziet in zijn talloze contacten in Rotterdam en het gehele land; ook, enige tijd, in Amerika en dichterbij buitenslands. In de wereld van het Nederlandse hoger onderwijs, in de S.-E.R., in talloze commissies werken zijn inzicht, zijn verantwoordelijkheidsgevoel en zijn drijvende kracht mee tot de maatschappelijke ontwikkeling; het Instituut profiteert daarvan voortdurend.

Mevrouw Lambers is onafscheidelijk aan deze bonte, overstelpende beweging verbonden. In haar huis hebben die velen de gesprekken gevoerd die hen weer te paard hielpen; door haar zorgen omringd weten zich de vele gasten van den huize Lambers — zo gevaarlijk dicht bij Hogeschool en Instituut — of degenen die elders zorg nodig hebben; zij is aan de zijde van haar man, of hij nu voorzitter, directeur, rector of gewoon maar vriend of familielid is. Zij ook zal, als vele economenvrouwen, het eindeloze shoptalking over zich heen laten gaan dat haar echtgenoten kenmerkt, zelf ongetwijfeld werkend als een ingebouwde stabilisatrice! Het Instituut hoopt op nog vele jaren van hun beider aanwezigheid, medewerking, medeleven, leiding.

J. T.

Met de parlementsverkiezingen in zicht heeft de Dr. Wiardi Beckman Stichting een studie gepubliceerd over de verdeling van de welvaart in de periode 1963-1970. Dit rapport is tevens de grondslag geweest voor het verkiezingsmanifest van de Partij van de Arbeid. In dit artikel wordt de gebezigde calculatiemethode beschreven en op innerlijke consistentie getoetst. De conclusie luidt, dat het gestelde doel niet met de aangegeven middelen bereikbaar is, zeker niet in politieke zin. Ook wordt kritiek uitgeoefend op het feit dat het rapport zwijgt over de financiering van de additionele overheidsbestedingen. Wel wordt waardering uitgesproken voor het publiceren van een prioriteitenafweging door een politieke partij.

„... de bereidheid het particulier belang ondergeschikt te maken aan het gemeenschappelijk 'welzijn' ¹⁾, blz. 8.

Tijdens het jongste partijcongres van de Partij van de Arbeid heeft de Dr. Wiardi Beckman Stichting de essentialia van een nog te verschijnen studie over de besteding van de toeneming van het nationaal inkomen gepubliceerd¹⁾. Blijkens een ten geleide van het bestuur van de Partij van de Arbeid vond deze studie haar neerslag in het ontwerpverkiezingsmanifest. Hieruit kan men reeds opmaken dat de conclusies van de studie representatief voor de opvattingen van deze partij zijn. Met de parlementsverkiezingen van 15 mei 1963 in het nabije verschieft vormt „*Om de Kwaliteit van het Bestaan*” dus actuele kost.

Welvaartsversluiting.

Bij eerste kennismaking met dit geschrift stuit de argeloze lezer op de niet bijster aantrekkelijke titel. Wat betekent „de kwaliteit van het bestaan”? Al spoedig blijkt dat hiermede het begrip psychische welvaart wordt bedoeld. Bij nadere bestudering van het rapport krijgt men wel de indruk dat het vermijden van het woord welvaart in de titel — het wordt wel in de tekst gebruikt — zou kunnen samenhangen met de wijze waarop volgens deze studie de toeneming van de welvaart moet worden verdeeld. Toch is men in dit streven niet consequent geweest want het boekje is in een flets-blauw koftje gestoken. De nog steeds argeloze lezer vraagt zich onwillekeurig af, of deze kleur misschien het welvaartsequivalent is van het strijdbare rood uit vroegere jaren.

Opzet.

In de eerste twee hoofdstukken worden belangwekkende opmerkingen gemaakt over het socialistische uitgangspunt en de huidige situatie. Hoewel de verleiding groot is hierop

¹⁾ „Om de Kwaliteit van het Bestaan, I. De besteding van de groei van het nationaal inkomen”. Uitgegeven door de N.V. De Arbeiderspers voor de Dr. Wiardi Beckman Stichting, Amsterdam 1963, 50 blz., f. 1.

De kwaliteit van ons bestaan tot 1970

in te gaan, zal ik dit omwille van de beknoptheid niet doen. Het belangrijkste gedeelte van de studie ligt in de hoofdstukken III en IV waarin het nieuwe bestedingspatroon en het bestedingsprogramma voor 1963-1970 worden uiteengezet. Hieraan zal ik mijn betoog grotendeels wijden, waarna nog enkele opmerkingen over het laatste hoofdstuk volgen, die vooral op de fiscale politiek betrekking hebben.

Afweging.

Zoals de ondertitel van de studie reeds aangeeft, gaat het vooral om de besteding van de groei van het nationaal inkomen. De bestedingscategorieën die in beschouwing worden genomen, zijn: de particuliere consumptie, de particuliere investeringen, de overheidsconsumptie en de overheidsinvesteringen. De Dr. Wiardi Beckman Stichting beoogt in deze vier bestedingscategorieën een prioriteit aan te brengen. Dit afwegen wordt met zoveel woorden als een politieke keuze aangeduid. Het is niet mijn bedoeling daarover in dit artikel een politiek oordeel uit te spreken; het gaat mij om de wijze van calculeren en de innerlijke consistentie van het resultaat.

De gevolgde methode is aldus, dat van de meeste bestedingen wordt aangenomen dat ze evenredig met de groei van het nationaal inkomen toenemen. Van sommige bestedingen wordt verondersteld dat ze bij de trendmatige groei achterblijven. Als zodanig worden genoemd: onderdelen van de particuliere consumptie en bepaalde overheidsuitgaven. Deze bij de trend achterblijvende bestedingen vergroten dus de vrij besteedbare ruimte. De bestedingen, die op deze ruimte beslag leggen, nemen in eerste instantie evenredig met de trendmatige groei toe; voor zover ze daar bovenuit gaan, vullen ze de ruimte op. Er wordt dus alleen gesproken over *additionele* bestedingen.

Het betoog dat aan de prioriteitenbepaling is gewijd, munt niet uit door helderheid. Vooral het laatste gedeelte is nogal fragmentarisch; men krijgt de indruk, dat verschillende bewerkers de pen hebben gehanteerd. Om het betoog overzichtelijk te maken heb ik het in tabel 1 weer-

gegeven: elke kolom in deze tabel geeft een fase uit het betoog weer.

Uitgangspunt in het betoog is het opstellen van de toeneming in de behoeften aan gemeenschappelijke voorzieningen. Niet alle overheidsbestedingen waarvoor een meer dan evenredige stijging wordt gewenst, zijn vermeld; dit is slechts gebeurd indien een additionele besteding de f. 100 mln. te boven gaat. Voor deze groep van kleine verlangens is evenwel geen reserve in de berekening opgenomen.

Bij het opstellen van het behoeftenschema wordt de motivering voor de verschillende aanspraken op additionele bestedingen zeer summier gegeven. Een uitvoeriger motivering voor de verschillende aanspraken zal in nog te verschijnen afzonderlijke publikaties van de Dr. Wiardi Beckman Stichting worden gegeven. Het gevolg van deze werkwijze is, dat een buitenstaander niet kan nagaan, hoe de afweging heeft plaatsgevonden. Wanneer bijv. voor verkeer, sport en recreatie afzonderlijke verlanglijstjes worden opgesteld, kan men moeilijk nog van afwegen spreken. Blijkt nu dat het totaal van de verlangens de toegemeten ruimte te boven gaat, dan moet er hier en daar iets worden geschrapt, maar ook dan is er geen afweging van elk onderdeel van de verlanglijstjes tegenover de andere bestedingscategorieën.

TABEL 1. *Alternatieve bestedingsmogelijkheden*
(in f. mln.; prijzen 1960)

	I	II	III	IV	V	VI
additionele overheidsinvesteringen a) ..	1.300	1.300	1.300	1.300	1.300	800
woningbouw	—	300	300	300	300	300
internationale hulpverlening	—	900	900	900	900	900
leerplichtverlenging ..	—	2.000	2.000	2.000	2.000	600
arbeidsdijverlenging ..	—	2.000	—	—	2.000	?
Totaal	1.300	6.500	4.500	4.500	6.500	2.600
consumptieruimte ...	34 pCt.	enkele procenten			10-27	15-18
groei bruto nationaal inkomen	33 pCt.	24 pCt.	24-33 pCt.	27,5 pCt.	33 pCt.	33 pCt.

a) Specificatie in tabel 2.

Kolom I van tabel 1. Met gebruikmaking van de groei-modellen van het Centraal Planbureau zijn in het rapport allereerst ramingen opgesteld van de groei van het bruto nationaal produkt in 1970. Daarbij is uitgegaan van het bestaande bestedingenpatroon met uitzondering van de overheidsinvesteringen. Deze zijn namelijk met f. 1.300 mln. verhoogd. De specificatie van dit bedrag is in tabel 2 opgenomen.

TABEL 2.

Additionele overheidsinvesteringen
(in f. mln.)

onderwijs en cultuur a)	300
sociale voorzieningen en gezondheidszorg	300
verkeer	500
sport	100
recreatie	100
Totaal	1.300

a) Met uitzondering van de leerplichtverlenging.

De groei van het bruto nationaal produkt bedraagt dan 33 pCt., de toeneming van de overheidsinvesteringen 108 pCt. Uit de gegevens die de Stichting verstrekt, is niet te berekenen met welk percentage de private investeringen toenemen. De overheidsconsumptie blijft achter bij de trendmatige stijging. De private consumptie neemt toe met 34 pCt. Nadat rekening gehouden is met de bevolkingsgroei blijft er voor verbetering in de consumptieve sfeer 27 pCt. beschikbaar ²⁾. Dit wordt „een ruime marge voor verruiming van de particuliere consumptie” genoemd (blz. 39). Doch er zijn nog meer overheidsaanspraken waarmee rekening moet worden gehouden. Hiermede zijn wij beland bij

Kolom II van tabel 1.

Deze overige aanspraken betreffen allereerst de woningbouw (f. 300 mln.) en de internationale hulpverlening (f. 900 mln.). Vervolgens komen de verlenging van de leerplicht en de verkorting van de arbeidstijd aan de orde ³⁾. Deze beide hebben een produktievermindering tot gevolg van resp. ca. f. 1.000 en f. 2.000 mln., terwijl de leerplichtverlenging bovendien ca. f. 1.000 mln. additionele overheidsbestedingen zal vergen.

²⁾ Op blz. 39 wordt abusievelijk 28 pCt. vermeld, doordat als additionele consumptie f. 7,72 mrd. is berekend; dit moet f. 7,82 mrd. zijn.

³⁾ Enigszins verbazingwekkend is het dat in het rapport zo weinig genuanceerd wordt gesproken over een verdergaande arbeidstijdverkorting. Ik zou in dit verband willen wijzen op een opmerking die Prof. P. de Wolff op blz. 43 van zijn preadvies voor de Vereniging voor de Staathuishoudkunde over „De economische groei in de westerse wereld” maakte. Hij vroeg zich daar af of bij het overwegen van een verdergaande verkorting van de werkweek de „... karakteristieken van onze beroepsbevolking, die ceteris paribus tot een lager produkt per capita leiden dan in de ons omringende landen, het niet wenselijk maken, dat een gedeeltelijke compensatie voor deze factoren wordt gezocht in een iets langere werkweek dan in die landen gebruikelijk is”.

INHOUD

H. W. Lambers vijftig jaar bij het N.E.I., door Prof. Dr. J. Tinbergen.....	Blz. 231	De invloed van de sociale verzekeringen op de inkomensvorming, door Drs. H. A. M. Elsen....	Blz. 241
De kwaliteit van ons bestaan tot 1970, door Drs. J. C. P. A. van Esch.....	232	Een stem uit het bedrijfsleven: De Nederlandse Industrie-Beurs, door Ir. H. J. van Raalte	243
Perspectieven voor de ziekenfondsverzekering, door J. de Wit.....	237	Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. C. D. Jongman..	244
De vrachtenmarkt in 1962, door C. Vermey.....	239	Recente publikaties	244

Realisering van al deze claims zou de toeneming van het nationaal produkt terugbrengen van 33 pCt. tot 24 pCt. Aangezien de private consumptie in de berekening als sluitpost fungeert, zouden voor de vergroting van de particuliere consumptie enkele procenten overblijven „hetgeen bepaald als onaanvaardbaar moet worden beschouwd” (blz. 39).

Kolom III van tabel 1. Om de private consumptie wat meer armslag te geven, wordt vervolgens verondersteld dat er geen arbeidstijdverkorting zal plaatsvinden. Daardoor stijgt immers het nationaal produkt met meer dan 24 pCt., welke additionele ruimte aan de private consumptie ten goede zou kunnen komen. Zonder cijfermatige adstructie wordt dit echter als een niet haalbare trek beschouwd, omdat de leerplichtverlenging en de grotere internationale hulpverlening aanzienlijke extra-investeringen zouden vereisen om de produktie op peil te houden. De veronderstelde investeringsquote van 28 pCt. wordt echter maximaal genoemd, zodat de Stichting er op deze manier niet komt.

Kolom IV van tabel 1. Als alternatieve oplossing wordt vermeld het terugbrengen van de investeringen in de particuliere sector. Het lijkt niet ondienstig er in dit verband nog even aan te herinneren, dat het er hier om gaat naar wegen te zoeken om met behoud van de additionele overheidsbestedingen de private consumptie te brengen op een nog juist haalbaar peil. Het doet wel wat eigenaardig aan, de voor de groei vereiste investeringen voor dit doel te beperken. De Stichting stelt dat het bruto nationaal produkt ca. 5 à 6 pCt. lager zou uitvallen en verwerpt deze oplossing met het motief dat dan de ruimte voor overheidsuitgaven naar verhouding wordt verkleind. Dit zou ook de overheidsconsumptie aantasten, waarin alleen al voor de gevolgen van het verlengen van de leerplicht een kleine f. 1.000 mln. benodigd is.

Kolom V van tabel 1. De Stichting is nu op een punt aangekomen, waar zij de hand in eigen boezem moet steken. Zij is er immers niet in geslaagd de zaak rond te krijgen door de particuliere sector nog sterker terug te dringen. Zij gaat nu de zes grootheden afwegen, die in deze kolom zijn opgesomd.

De consumptieruimte van 10 pCt. wordt kennelijk als de minimaal haalbare trek beschouwd. Dit is de enige maal dat het rapport een dergelijke aanduiding geeft.

Kolom VI van tabel 1. Hier vindt de definitieve afweging plaats. De additionele overheidsinvesteringen „kunnen wellicht enigszins worden getemporeerd” tot f. 800 mln. (= 61,5 pCt. van f. 1.300 mln.). Het is bepaaldelijk een ernstige omissie dat niet is aangegeven hoe dit wordt omgeslagen over de in tabel 2 genoemde componenten. Dit is geen afwegen meer, maar met het rode potlood werken. De bedragen voor de woningbouw en voor de internationale hulp blijven ongewijzigd. De verlenging van de leerplicht wordt eveneens getemporeerd tot f. 600 mln. De arbeidstijdverkorting wordt „in de tijd uitgestreken”. De sluitpost: private consumptie komt dan tussen 15 en 18 pCt. te liggen, dat is dus de helft van de trendmatige stijging.

Tenslotte verdient vermelding dat reeds bij het bestedingsprogramma, zoals dat in kolom I is weergegeven, „de stijging van de lonen en van de particuliere consumptie niet op dezelfde schaal kunnen plaatsvinden als tussen 1950 en 1960” (blz. 41). Uiteraard geldt deze loonbeperking ook voor de in de volgende kolommen besproken combinaties van uitgaven.

Methodiek.

De zoëven geschetste berekeningswijze vertoont gelijkens met die welke Minister Zijlstra in de rijksbegroting hanteert. Uit verslagen in de pers over het rapport van de Dr. Wiardi Beckman Stichting heb ik de indruk gekregen, dat men geneigd is te denken dat de Stichting de methode van Minister Zijlstra toepast en dat het enige verschil bestaat in het niet doen achterblijven van de overheidsbestedingen bij de trendmatige groei van het bruto nationaal produkt ⁴⁾. Dit is echter niet juist. Om dit aan te tonen onderbreek ik hier het betoog van de Stichting even.

Het uitgangspunt in beide methoden vormt een toeneming van het reële bruto nationaal produkt in marktprijzen met x pCt. Minister Zijlstra gaat er in eerste instantie vanuit, dat iedere bestedingscategorie — private consumptie, private investeringen, overheidsconsumptie en overheidsinvesteringen — eveneens met x pCt. toeneemt. Dit komt erop neer, dat de verhouding tussen private en overheidsbestedingen zoals deze in het basisjaar bestond, wordt bevroren. De Dr. Wiardi Beckman Stichting berekent de structurele ruimte voor de gehele volkshuishouding en gaat deze vrijelijk over private en overheidsbestedingen verdelen. In eerste instantie staat deze verdeling dus los van de verhoudingen in het basisjaar.

Minister Zijlstra geeft vervolgens aan de private bestedingen het primaat, hetgeen erop neerkomt dat de overheidsbestedingen met minder dan x pCt. toenemen. Hierdoor wordt de ruimte voor de private sector vergroot, zodat de private bestedingen dan met meer dan x pCt. kunnen toenemen.

De Dr. Wiardi Beckman Stichting zou in principe de gehele structurele ruimte aan de overheidssector willen toebedelen, teneinde recht te doen aan het motto van dit artikel. Dat gaat echter niet zomaar. Wil er van een groei van het nationaal inkomen sprake zijn, dan moet men blijven investeren. De voor de groei van het nationaal produkt met x pCt. hoognodige additionele investeringen moeten dus eerst van de ruimte worden afgetrokken. Deze investeringen moeten zo doelmatig mogelijk zijn, gezien vanuit het gezichtspunt van de economische groei. Dit zou bijv. kunnen gebeuren door planning op lange termijn (Franse systeem) en door maatregelen als een gedifferentieerde investeringsaf trek toe te passen.

Na aftrek van dit minimum aan private en de daaraan complementaire overheidsinvesteringen zou de Stichting het liefst de private consumptie geheel of nagenoeg geheel willen drukken. Tevens zou zij bereid zijn de overheidsconsumptie met minder dan x pCt. te laten toenemen; dit zou eigenlijk ook pas mogelijk zijn wanneer in de private sector de lonen slechts in geringe mate zouden stijgen, want het grootste deel van de overheidsconsumptie bestaat uit ambtenarsalarissen. De Stichting ziet echter wel in dat het niet doenlijk zou zijn de private consumptie tot enkele procenten te beperken. Bij het verdelen van de vrij besteedbare ruimte beschouwt de Dr. Wiardi Beckman Stichting dus de private consumptie en de overheidsinvesteringen als alternatieven. Wanneer dan in de berekening blijkt dat er ruimte tekort is voor beide, knabbelt de Stichting toch ook maar wat van de overheidsinvesteringen af.

⁴⁾ Bijvoorbeeld in „Nederlandse Gedachten” van 2 februari 1963: „De stijging van de (overheids)uitgaven moet gelijke tred houden met de groei van het nationale inkomen”.

Samenvattend kan men stellen dat in de methode-Zijlstra de overheidsbestedingen en in de methode-Dr. Wiardi Beckman Stichting de private bestedingen moeten achterblijven bij de trendmatige groei van het nationaal inkomen. Het verschil tussen beide is dus groter dan de pers suggereerde.

Belastingpolitiek.

In het laatste hoofdstuk wordt vooral aandacht geschonken aan de belastingpolitiek en de herverdeling van inkomen en vermogen. Vermeldenswaard is vooreerst dat wordt toegegeven, dat zowel aan de progressie in de directe belastingen als aan de hoogte van de indirecte belastingen grenzen zijn gesteld uit psychologisch oogpunt, uit overwegingen van economische rationaliteit en op grond van de met de hoogte van de belastingen toenemende drang naar belastingontwijking (blz. 45).

Over de belastingdruk op loontrekkenden wordt op blz. 46 o.a. opgemerkt, dat het relatief lage peil van de indirecte belastingen in Nederland het in de hand houden van loonen prijspeil heeft vergemakkelijkt, hetgeen bij de overwegende afhankelijkheid van Nederland van zijn internationale concurrentiepositie een voordeel is geweest, dat wij niet te gemakkelijk mogen laten schieten. Deze zin wekt de indruk dat men geen voorstander zou zijn van een verhoging van de indirecte belastingen. Hierop kom ik nog terug.

Tenslotte volgen op blz. 48 enkele algemene fiscale verlangens, waarvan de belangrijkste zijn:

Verlaging:

- een verhoging van de aftrek voor noodzakelijk levensonderhoud in de inkomstenbelasting;
- een vrijstelling van eerste levensbehoeften in de kostprijsverhogende belastingen;
- een vermindering van de inkomstenbelasting voor de middengroepen.

Verhoging:

- het handhaven van de vermogensbelasting, bij voorkeur naar een progressief tarief;
- een aanmerkelijke verzwaring van de successierechten op de grote erfelingen buiten de rechte lijn;
- invoering van een vermogenswinstbelasting;
- een progressieschaal van de inkomstenbelasting met een marginaal tarief tot 75 pCt.

Consumptiebeperking.

Op een van de laatste bladzijden van de studie geeft de Dr. Wiardi Beckman Stichting een zeer juiste karakterisering van het door haar voorgestane beleid dat wordt genoemd: „een socialistische politiek, die enerzijds de leiding van de overheid op tal van gebieden aanvaardt, maar die anderzijds de consumptievrijheid wil handhaven waar dit mogelijk is”. Om deze laatste vier woorden gaat het nu. De opgestelde calculatie kan niet in praktijk worden gebracht zonder een forse consumptiebeperking. Dit denkt de Stichting te bereiken door een (zware) verbruiksbelasting op luxe goederen, waaronder worden verstaan goederen die niet essentieel zijn voor het normale levensonderhoud.

De Stichting maakt niet duidelijk, wat zij hiertoe rekent. Op blz. 17 wordt bijv. gesteld dat het pleidooi voor een duidelijke prioriteitenbepaling in de besteding van de welvaartsgroei zich niet richt tegen de verbreiding van prettigheden en het gemak dienende goederen op zich zelf. Televisie en auto's worden niet zonder meer afgekeurd. Toch moet de verzwaarde verbruiksbelasting op een groot aantal goederen drukken, wil zij doelmatig zijn en de particuliere consumptie met enige honderden miljoenen guldens per jaar remmen. Ik geloof niet dat men er langs deze weg kan komen, want ook al worden de luxe goederen niet gekocht, de koopkracht blijft aanwezig en zal zich op andere goederen richten.

Nu beveelt de Stichting ook een politiek van loonbeperking aan. Wanneer deze zou slagen zouden de luxe uitgaven er gemakkelijker uitrollen, dunkt mij. Maar hoe zullen de politieke geestverwanten van de Dr. Wiardi Beckman Stichting hier tegenover staan; zij moeten de voorgestelde maatregelen immers in de praktijk uitvoeren. Bovendien steunen zij van harte de loonpolitiek — nieuwe — stijl⁵⁾. Hierin is het de regering zelfs niet toegestaan een „geconcretiseerde cijfermatige” aanduiding van de gewenste loonsverhoging bekend te maken. Ik wijs er nog op, dat zonder een stringente loonpolitiek ook de overheidsconsumptie niet achter kan blijven bij de trend; dit is een van de vooronderstellingen van de berekening. Maar ook indien wij even aannemen dat een politiek van geen of gematigde loonsverhogingen zou kunnen worden gevoerd, dreigt dan niet opnieuw een arbeidstijdverkorting zoals in 1961 het geval was? Ook dan blijft er van de calculatie weinig of niets over.

Tenslotte wil ik erop wijzen, dat de Stichting eerst suggereert dat verhoging van de indirecte belastingen ten koste van onze concurrentiepositie gaat en even later met het voorstel van een zware verbruiksbelasting komt. Vervolgens komt het mij enigszins ongerijmd voor, in een programma van consumptiebeperking ook verlangens in de richting van een belastingverlaging te uiten.

Financiering.

Tot nu toe heb ik nog niets over de financiering van de additionele overheidsuitgaven ad ruim f. 2½ mrd. gezegd. De Dr. Wiardi Beckman Stichting rept hierover met geen woord. Toch lijkt mij dit een probleem waarover men zich wel even mag bezinnen. Voor de komende vier jaren schat de Minister van Financiën de structurele ruimte voor de overheidssector (dat is x pCt.) op f. 600 mln. per jaar⁶⁾. Wanneer de Stichting haar zin krijgt, wordt deze ruimte geheel voor uitgaven bestemd en komt er nog f. 325 mln. per jaar bij⁷⁾. Dat is een verhoging van meer dan 50 pCt.

Wanneer de verzwaarde verbruiksbelasting op luxe goederen doelmatig zou zijn en consumptiebeperkend zou werken, zouden er geen extra inkomsten voor de Schatkist uit voortvloeien. Daarnaast stelt de Stichting nog enige belastingverhogingen voor. Doch het is te verwachten dat de meeropbrengst daarvan niet voldoende zal zijn om de derving van overheidsinkomsten als gevolg van de voorgestelde belastingverlagingen goed te maken; deze laatste belooft enorme bedragen.

⁵⁾ Lees: gelegaliseerde inflatievorming.

⁶⁾ Miljoenennota 1963, blz. 7.

⁷⁾ zie tabel 1, kolom VI; f. 2.600 mln. : 8 = f. 325 mln.

Tenslotte heb ik nog niet eens het verlangen van de Stichting, de financiering van de volksverzekeringen voor een gedeelte uit de algemene middelen te laten komen (blz. 50 nr. 2), ter sprake gebracht ⁸⁾. En hiermede zou men juist een efficiënt middel tot consumptiebeperking van de hand doen, nl. een premieverhoging.

Al met al moet het nalaten van het opstellen van een afgerond financieringsplan een merkwaardige omissie in het rapport worden genoemd.

Conclusie.

Het plan van de Dr. Wiardi Beckman Stichting lijkt mij in de periode 1963-1970 niet voor verwezenlijking vatbaar. Ik heb er reeds op gewezen, dat in de titel het woord welvaart angstvallig is geweest. Dat is begrijpelijk, want de gemiddelde Nederlander verstaat onder welvaart iets anders dan beperking van de consumptievrijheid; de bereidheid, genoemd in het motto, brengt hij niet op. Maar dit nog terzijde gelaten: indien de Dr. Wiardi Beckman Stichting zich beter op het begrip welvaart in zijn neutrale economisch-theoretische betekenis van spanning tussen behoeften en middelen had bezonnen, was zij vanzelf op de gedachte gekomen dat de middelen hier tekort schieten. Jammer, maar waar; want de in tabel 1 opgesomde doelstellingen zijn stuk voor stuk en ook tezamen het nastreven alleszins waard. Een periode van 8 jaar lijkt mij er echter te kort voor.

Tot slot wil ik toch nog een politiek oordeel uitspreken en wel mijn waardering voor de poging van de socialisten, hun wensen niet alleen in een vaag verkiezingsprogramma te ventileren, maar ook cijfermatig in een studie te publiceren. Dit laatste is de enige manier om tot een verantwoord afweging van de verschillende verlangens te komen. Het publiceren van een dergelijke studie kan aan alle gouvernementele politieke partijen van harte worden aanbevolen. Het zal de politieke hemel doorzichtiger maken ⁹⁾.

⁸⁾s-Gravenhage.

Drs. J. C. P. A. VAN ESCH.

⁸⁾ Deze overdrachtsuitgaven leggen geen additioneel beslag op productieve krachten en behoren daarom niet in het prioriteitschema te worden opgenomen (Wel zullen vergrote uitkeringen van de volksverzekeringen de consumptie stimuleren). Bij het vraagstuk van de financiering spelen ze echter ten volle mee.

⁹⁾ Bij het corrigeren van de drukproeven is rekening gehouden met de inmiddels verschenen errata.

NASCHRIFT

Op 2 maart jl. heeft de Dr. Wiardi Beckman Stichting een conferentie belegd, welke aan het rapport „Om de kwaliteit van het bestaan” was gewijd. De opmerkingen, die op deze bijeenkomst werden gemaakt, geven geen aan-

leiding tot het aanbrengen van wijzigingen in mijn artikel. Wel wil ik enkele opmerkingen van de voorzitter van de conferentie, Drs. J. M. den Uyl, weergeven en commentariëren.

1. Hij stelde dat de nodige consumptiebeperking er toe zal leiden dat de vakbeweging een extra zware taak krijgt te vervullen: naast de realisering van de alsnog mogelijke loonsverhogingen worden de vraagstukken van de secundaire arbeidsvoorwaarden en de winstdeling (van niet uitgedeelde winsten) zeer belangrijk.

2. T.a.v. de financiering van de gewenste additionele overheidsbestedingen, ad. f. 2.600 mln., en het daarvoor vereiste belastingniveau achtte de voorzitter het rapport voldoende duidelijk. Het belastingniveau zal namelijk op het niveau van ca. 26 pCt. van het nationaal inkomen gehandhaafd blijven. Wel worden verplaatsingen van de belastingdruk bepleit. Door de handhaving van het belastingniveau komt er ruimte voor meer overheidsuitgaven. Drs. den Uyl verwees hierbij naar de methode van Minister Zijlstra: bij een stijging van het nationaal inkomen met x pCt., zou de belastingopbrengst, bij gehandhaafde tarieven, met meer dan x pCt. toenemen, hetgeen volgens Drs. den Uyl ruimte voor meer overheidsuitgaven zou scheppen.

Hier geeft Drs. den Uyl evenwel een verkeerde interpretatie van de genoemde methode, waarvan het conjuncturele niet met het structurele aspect mag worden verward.

Het conjuncturele moment houdt in dat de belastingopbrengst, die uit hoofde van de progressie de trendmatige stijging te boven gaat, in de hoogconjunctuur niet tot het doen van additionele uitgaven leidt, maar wordt gereserveerd voor het op peil houden van lopende bestedingen in de laagconjunctuur.

Het structurele moment houdt in dat de toename van de overheidsbestedingen moet achterblijven bij de trendmatige groei van het nationaal inkomen. Dit structurele moment staat dus geheel los van de belastingprogressie. De Dr. Wiardi Beckman Stichting wil nu de additionele overheidsbestedingen, die de structurele ruimte voor de overheidsuitgaven te boven gaan, wel met de progressieopbrengst financieren. Dit is evenwel iets anders dan Minister Zijlstra beoogt.

Bij het beoordelen van het financieringsvoorstel van de Dr. Wiardi Beckman Stichting stuit men allereerst op het feit dat het niet in het rapport is vermeld. Dat geeft al te denken. Vervolgens kan men over de wenselijkheid van het bestemmen van de progressieopbrengsten voor additionele overheidsuitgaven verschillend oordelen. Hoe dit ook zij, zelfs indien men de progressiefactor op $1\frac{1}{3}$ stelt bedragen de progressieopbrengsten nog niet de helft van de benodigde f. 2.600 mln. Bij gevolg blijft de vraag t.a.v. de financiering onbeantwoord.

WALTHER

snel en solide

KOLLER & VAN OS

Amsterdam - Rotterdam - 's-Gravenhage -
Breda - Utrecht - Arnhem - Leeuwarden

Perspectieven voor de ziekenfondsverzekering

Het laat zich aanzien, dat er in 1963 veel zal worden gedacht, gesproken en geschreven over het Nederlandse ziekenfondswezen. Alleen reeds de indiening door Minister Veldkamp van een ontwerp-ziekenfondswet wettigt deze verwachting ¹⁾. De Tweede Kamer heeft besloten de openbare behandeling van deze moeilijke materie grondig voor te bereiden. De Kamer heeft daartoe een bijzondere commissie ingesteld, die in januari alle organisaties heeft gehoord, welke bij het ziekenfondswezen zijn betrokken en zich bij de commissie hebben aangemeld.

De commissie heeft voorts, kort na haar instelling, spoedshalve vooruitlopende op het voorlopig verslag, aan de Minister nadere informatie gevraagd over de door hem voorgestelde wijzigingen betreffende de vrijwillige verzekering met premie naar inkomensgrootte. Deze informatie zijn in de vorm van een nieuwe bijlage bij het wetsontwerp verstrekt.

Blijkens dit stuk verwacht de Minister, dat de vrijwillige verzekering tot een sluitende exploitatie zal kunnen komen bij premiebedragen van f. 2,20, f. 3,10 en f. 4 voor alleenstaanden en van f. 4, f. 5,10, f. 6,20 en f. 7,30 voor gezinshoofden. Premies in deze orde van grootte worden ook in de huidige (gedecentraliseerde) vrijwillige verzekering gegeven, doch volgens de nieuwe opzet zal de premiereregeling bij alle ziekenfondsen gelijk zijn. De premies zullen dus niet meer variëren naar gelang van de woonplaats van de verzekerden en hun keuze van ziekenfonds, daarentegen wel naar gelang van hun inkomen (hetgeen thans niet het geval is). De verdeling van de totale last over de individuele vrijwillig-verzekerden zal dus, als het voorstel van de Minister wordt aanvaard, naar heel andere regelen geschieden.

Ter voorkoming van misverstand zij nog opgemerkt, dat de verplichte ziekenfondsverzekering voor loonrekkenden en aanverwante groepen en de afzonderlijke vrijwillige doch sterk gesubsidieerde verzekering voor bejaarden met inkomens beneden f. 4.364 's jaars door het voorstel van de Minister niet worden beïnvloed.

In de toelichting op het ontwerp-Ziekenfondswet heeft Minister Veldkamp duidelijk doen blijken, dat zijn plannen ter zake van de kosten van medische en aanverwante hulp verder strekken. En in aansluiting daaraan heeft hij in de adviesaanvraag aan de S.-E.R. dd. 24 augustus 1962 betreffende het „sociale zekerheidsbeleid op langere termijn” ²⁾ als één der in de overwegingen te betrekken onderwerpen genoemd: de dekking van zware geneeskundige risico's.

Blijkens de toelichtende beschouwing gaan de gedachten van de Minister — welke dus ter overweging aan de S.-E.R. zijn voorgelegd — in de richting van een verzekering ter zake van de zware risico's, welke de gehele bevolking zal omvatten. In de adviesaanvraag zegt de Minister: „Zolang geen verantwoorde oplossing kan worden geboden voor de zeer zware lasten, welke uit hoofde van ernstige langdurige ziekten en gebreken op iedereen kunnen komen te drukken en door niemand zonder bijstand van de over-

heid of van derden kunnen worden gedragen, zolang ook is het vraagstuk van de verzekering tegen geneeskundige risico's voor het Nederlandse volk nog niet tot oplossing gebracht”.

De Minister heeft hiermede een gedachte uitgesproken, welke blijkens de bijkans unanieme bijvalsbetuigingen in de pers en in vergaderingen door ongeveer de gehele bevolking wordt gedeeld. *Principieel* kan men dus wel spreken van een gedachte, welke rijp is voor realisering. *Economisch* lijkt het project ook realiseerbaar, indien men het althans een goede plaats op de prioriteitenlijst wil geven, hetgeen de consequentie moet zijn van alle bijvalsbetuigingen. Doch *verzekeringstechnisch* liggen er nog tal van moeilijkheden, meer dan vele van de adhesiebetuigende sprekers en schrijvers wellicht vermoeden. Deze moeilijkheden betreffen niet de premieheffing, ook niet de bepaling van de kring der verzekerden (deze kring omvat immers bij een volksverzekering het hele volk), maar wel het omschrijven van de omvang der rechten van de verzekerden en van de omstandigheden waaronder men die rechten kan doen gelden, alsmede het regelen van de verhouding van de nieuwe volksverzekering tot de bestaande ziekenfondsverzekering.

Wat dit laatste punt betreft: de totstandkoming van een volksverzekering ter zake van de zware risico's kan in sterke mate de ziekenfondsverzekering beïnvloeden, indien een deel van de prestaties der huidige ziekenfondsen (de „verstrekingen”) alsdan wordt overgenomen door de volksverzekering.

De taak van de ziekenfondsen zou alsdan kunnen worden beperkt tot de zorg voor de lichtere risico's, welke taak wellicht — dit stelt de adviesaanvraag als één der mogelijkheden — door middel van een *vrijwillige* verzekering zou kunnen worden verricht.

Het is echter ook denkbaar, dat de taak van de ziekenfondsen ongeveer dezelfde zou blijven als in het huidige bestel of dat die taak zelfs zou toenemen; dit zou het geval zijn indien de ziekenfondsen voor *hun* verzekerden ook de nieuwe volksverzekering zouden krijgen uit te voeren.

De adviesaanvraag laat ook ruimte voor een opzet, welke de huidige taak der ziekenfondsen niet of slechts weinig zou raken. De te creëren volksverzekering zou dan alleen voorzien in de dekking van abnormale lasten wegens langdurige gevallen van verpleging en verzorging, welke thans buiten het kader van de ziekenfondsverzekering vallen. Blijkens het bovenstaande citaat heeft de Minister aan dat soort lasten zelfs in de eerste plaats gedacht; later in de adviesaanvraag komen evenwel ook de meer normale en minder zware kosten van de gewone ziekenhuisverpleging en dergelijke ter sprake.

De S.-E.R. heeft dus bij het uitbrengen van zijn advies de keuze uit een aantal nogal uiteenlopende mogelijkheden.

De Ziekenfondsraad heeft intussen aan de Minister voorgesteld het tijdvak, gedurende hetwelk de ziekenfondsen de behandeling en verpleging in ziekenhuizen betalen, te verlengen van 70 dagen tot een jaar per ziektegeval. De Minister heeft aan de S.-E.R. gevraagd dit voorstel mede in zijn advies te betrekken, omdat het in feite ten dele dezelfde materie betreft.

¹⁾ Een resumé van de inhoud van het ontwerp gaf schrijver dezes in „E.-S.B.” van 31 oktober 1962.

²⁾ Zie het artikel „Sociale zekerheid” van Drs. L. A. P. van der Ley in „E.-S.B.” van 5 september 1962.

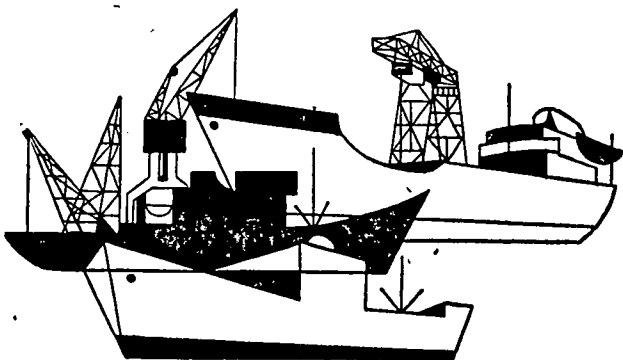
In afwachting van de resultaten van alle studie en alle overleg moeten de zaken, op basis van het Ziekenfondsenbesluit, gewoon doorgaan. Eind 1962 zijn weer alle beslissingen genomen, welke voor 1963 nodig zijn. De contracten inzake de honoraria van de medewerkers zijn na lange onderhandelingen gesloten en goedgekeurd; de geldelijke gevolgen ervan zijn bij de premievaststellingen in aanmerking genomen. Alle nieuwe contracten zullen, evenals in vorige jaren, een verhoging van uitgaven tot gevolg hebben, hetgeen in een periode van stijgende lonen vrij logisch is. Ook de ziekenhuistarieven, tot nog toe onderworpen aan een prijsregeling van overheidswege, stijgen uiteraard met de lonen. Daarnaast zijn er andere, al vaak genoemde, oorzaken van stijging der kosten van de ziekenfondsen, met name de uitbreiding van de mogelijkheden tot gespecialiseerde medische hulp en van het farmaceutisch arsenaal.

Wat dit laatste punt betreft, kan het wellicht nuttig zijn erop te wijzen, dat het Nederlandse ziekenfondswezen niet zo maar alles voor zijn rekening neemt wat als nieuwe geneesmiddelen op de markt wordt gebracht. Integendeel, voor elk nieuw produkt wordt aan de hand van de literatuur en andere gegevens zo goed mogelijk onderzocht of er voldoende redenen zijn het in de lijst van de door de verzekering betaalde geneesmiddelen op te nemen. De Ziekenfondsraad heeft voor deze taak reeds jaren geleden een „Centrale Medisch-Pharmaceutische Commissie” ingesteld. Deze situatie heeft er stellig toe bijgedragen, dat het „Softnon-drama” in Nederland gelukkig van zeer beperkte omvang is gebleven. Dit even tussen haakjes.

Hoe de kosten van de verzekering van jaar tot jaar oplopen, blijkt uit de volgende cijfers betreffende de gemiddelde kosten per verzekerde (ziel):

	verplichte verzekering	bejaardenverzekering
1961 (voorlopig cijfer)	f. 84,14	f. 144,06
1962 (raming)	f. 93,—	f. 173,87
1963 (raming)	f. 102,12	f. 195,82

(I. M.)

N.V. CORNS. SWARTTOUW'S STUWADOORS MAATSCHAPPIJ

ROTTERDAM

AMSTERDAM-ANTWERPEN-GENT

MOMBASA-DAR ES SALAAM-TANGA-MTWARA

Voor de verplichte verzekering wordt dus over 1963 voor het eerst een gemiddeld kostencijfer boven de honderd gulden verwacht. De bejaardenverzekering is per ziel bijna twee maal zo duur geworden als de verplichte verzekering; het tempo van stijging is hier ook belangrijk hoger, hetgeen ten dele is toe te schrijven aan de uitbreiding der verstrekkingen in oktober 1961 met een (gedeeltelijke) betaling van de verpleging in erkende verpleeginrichtingen.

Voor de vrijwillige verzekering staan nog niet alle met de bovenstaande cijfers corresponderende gegevens ter beschikking, doch men mag aannemen, dat deze verzekering ongeveer hetzelfde beeld vertoont als de verplichte verzekering.

Hoe belangrijk de kostenstijging ook moge zijn, verontrustend is zij niet, althans niet voor de verplichte verzekering. Zij gaat namelijk in de laatste jaren globaal genomen niet uit boven de stijging van het niveau der lonen, waarover de premie wordt berekend. Met andere woorden: de stijging van de kosten der verplichte verzekering heeft in het huidige stadium niet te leiden tot verhoging van het premiepercentage. De kwalificatie „onvoldoende greep op de voortdurende kostenstijging”, door Prof. Van Esveld kortelings gebezigd ³⁾, is o.i. minder juist, althans onnodig alarmerend. In het Nederlandse ziekenfondsbestel heeft men, meer dan in stelsels elders, mogelijkheden tot beheersing der uitgaven. Alleen, men moet zich wel realiseren dat een stabilisering of beperking van uitgaven van de ziekenfondsen meestal een afwenteling van lasten op de verzekerden betekent, hetzij op de individuen of op een collectiviteit, verenigd in een aanvullende verzekering op grondslag van vrijwillige toetreding. De mogelijkheden tot reële bezuinigingen, d.w.z. tot het voorkomen van onnodig gebruik der verstrekkingen, zijn in Nederland vrij beperkt, juist omdat hier te lande al veel op dit terrein is gedaan.

Na het lezen van het bovenstaande zal men zich met enige verwondering afvragen waarom het premiepercentage der verplichte verzekering, dat voor 1962 op 4,8 was gesteld, voor 1963 tot 4,6 is verlaagd ⁴⁾. Het antwoord is eenvoudig dat deze verlaging voor het bedrijfsleven wenselijk was met het oog op de verwachte stijging van lonen en van premies voor andere sociale voorzieningen en voorts dat de verlaging mogelijk leek dank zij de aanwezigheid van een reserve van bijna 68 miljoen gulden. Verwacht wordt dat het jaar 1963 nu voor de verplichte verzekering een tekort zal opleveren van ongeveer 33 miljoen gulden. Een dergelijke intoring is voor eenmaal mogelijk, maar niet voor continuering vatbaar.

De premies voor de bejaardenverzekering zijn niet onbelangrijk verhoogd, waarover men zich na kennisneming van de kostencijfers niet zal verwonderen. Bejaarden van de groep met de laagste inkomens (tot f. 3.354 's jaars) betalen in 1963 per week een premie van f. 1,24, dat is 23 cent meer dan in 1962, bejaarden van de groep met de hogere inkomens (tot f. 4.364 's jaars) betalen f. 2,48 of 46 cent meer dan in 1962. Deze bedragen zijn gelijk voor alleenstaanden en voor gezinnen.

Bejaarden met inkomens boven f. 4.364 kunnen, voor zover zij niet meer wegens loondienst of andere oorzaken verplicht-verzekerd zijn, alleen in de gewone vrijwillige verzekering worden opgenomen, waarvoor de premie

³⁾ Sociaal Maandblad Arbeid, oktober 1962, blz. 584.

⁴⁾ Beschikking Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid dd. 22 november 1962, Nederlandse Staatscourant no. 232 van 1962.

plaatselijk verschillend is; bij de aanvang van 1963 bedroeg de gemiddelde premie f. 2,86 (laagste premie f. 2,19, hoogste premie f. 3,80); voor een gezin, met of zonder kinderen, wordt het dubbele van dit bedrag geheven.

De bejaardenverzekering zal over 1963 uit 's Rijks Kas worden gesubsidieerd met een bedrag van, naar raming, 46 miljoen gulden. Het vereveningsfonds, de centrale kas van de verplichte verzekering, zal een even grote bijdrage leveren.

Er is nog wel meer aan de hand in het Nederlandse ziekenfondswezen. Zo is er een wetsvoorstel in behandeling (en reeds door de beide Kamers aanvaard), hetwelk enige nieuwe groepen van personen onder de verplichte verzekering beoogt te brengen, met name degenen die uitkeringen zullen ontvangen krachtens de „interimregeling voor invaliditeitsrentetrekkingen” en het personeel van de mijnen (exclusief beampten). Voor de mijnwerkers bestond een afzonderlijke regeling, welke echter in beginsel niet veel verschilde van de verzekering krachtens het Ziekenfondsenbesluit.

Tenslotte dient hier te worden gewezen op het ontwerp van wet betreffende de ziekenhuistarieven, dat tegelijk met het ontwerp-Ziekenfondswet is ingediend, doch een zelfstandige betekenis heeft.

Jarenlang heeft de Minister van Economische Zaken op basis van de Prijsopdrivings- en hamsterwet 1939 voor de ziekenhuizen individuele prijsvaststellingen afgegeven, of, iets nauwkeuriger geformuleerd, maxima voor de verpleegprijzen gesteld, welke maxima in de praktijk in het algemeen als gefixeerde bedragen werden gehanteerd. De genoemde wet is echter vervangen door de Prijzenwet van 1961, welke slechts in bijzondere omstandigheden ingrijpen in de vrije prijsvorming mogelijk maakt. De Minister van Sociale Zaken en Volksgezondheid heeft nu, met zijn ambtgenoot van Economische Zaken, voorgesteld hem bij een afzonderlijke wet de bevoegdheid te geven maxima voor de tarieven van ziekenhuizen vast te stellen. Een verplichting tot aan-

melding van tarieven zal moeten dienen om aan de Minister de nodige informatie te leveren.

Dit voorstel steunt onder meer op het in 1961 uitgebrachte advies van de S.-E.R. betreffende de economische aspecten van de ziekenfondsverzekering; in dat advies wordt namelijk gewezen op de sterke kostenverhogende tendenties in het ziekenhuiswezen en op de grote omvang, welke de ziekenhuiskosten hebben gekregen in het totaal van de uitgaven der ziekenfondsen.

Het wetsontwerp heeft echter niet uitsluitend betrekking op de tarieven, welke de ziekenhuizen in rekening brengen aan de ziekenfondsen, maar op alle tarieven. Het is dus ook van belang voor alle instellingen, welke zich met het sluiten van particuliere verzekeringen ter zake van ziektekosten bezig houden. Doch de verhouding tussen ziekenhuizen en ziekenfondsen zal toch in de regeling een afzonderlijke plaats innemen, niet alleen omdat het hier om de grote massa der patiënten gaat, maar ook omdat deze verhouding zal worden bepaald door overeenkomsten tussen ziekenfondsen en ziekenhuizen, welke aan de goedkeuring van de Ziekenfondsraad zijn onderworpen.

Tot nader order is voor alle zekerheid de overheidscontrole op de ziekenhuistarieven volledig gehandhaafd. Dit is gebeurd bij de „Prijzenbeschikking ziekenhuizen, sanatoria en revalidatiecentra 1962”, welke steunt op de nieuwe Prijzenwet en welke de tarieven voorshands heeft gefixeerd op het niveau van 30 mei 1962, zulks met een beroep op „de huidige conjuncturele situatie, welke zich kenmerkt door een toegenomen opwaartse druk op de prijzen”⁵⁾.

Opgemerkt zij nog, dat het ontwerp-tarievenwet en de zojuist genoemde beschikking niet slaan op de honoraria der specialisten voor klinische hulp, voor zover deze honoraria niet in tarieven van de ziekenhuizen zijn begrepen.

Amsterdam.

J. DE WIT.

⁵⁾ Over een verhoging van de toegestane tarieven wegens loonsverhogingen voor het personeel van de ziekenhuizen enz. is nog overleg gaande.

De vrachtenmarkt in 1962

Zoals reeds uit het door de pers gepubliceerde overzicht van de Koninklijke Nederlandse Redersvereniging is gebleken, was het afgelopen jaar voor de algemene vrachtafvaart in hoge mate teleurstellend. Voortdurend bleef het indexcijfer der sterlingvrachten ver beneden de basis van 100 in 1960. In juli daalde het zelfs tot 78,4 waarmee een nieuw dieptepunt werd bereikt. Tegenover de scherp teruggelopen vrachten staat een aanzienlijke stijging der exploitatiekosten hetgeen de moeilijkheden, waarvoor de trampreder zich geplaatst ziet, nog accentueert.

Duidelijk komt de ongunstige situatie tot uiting in de omvang der opgelegde vloot die in het voorbij gegane jaar nimmer minder dan 2.160.000 brt. bedroeg en in het najaar zelfs tot ca. 4,5 mln. brt. steeg. Toen het gevaar ener algemene havenstaking in Engeland die in mei dreigde was afgewend, sloegen de vrachten snel een dalende richting in. De graanvracht van de Golf van Mexico naar Antwerpen/Rotterdam/Amsterdam liep van \$ 4,60 tot \$ 4 terug en die voor het vervoer van graan per tanker op hetzelfde traject van \$ 4,35 tot \$ 3,50 per ton.

De iets verbeterde situatie in de tankvaart was tezamen

met de lage voor tankers betaalde vracht voor het vervoer van graan oorzaak dat de invasie van tankers in deze sector tot stilstand kwam, terwijl zij sedertdien elders slechts sporadisch voor graanvervoer werden bevracht. Tijdens het hoogtepunt der tankerinvasie bedroeg het draagvermogen der aan de graanvaart deelnemende tankers meer dan 2 mln. ton! De exodus der tankers heeft echter plaats gemaakt voor de concurrentie van de bulkcarriers met een draagvermogen van 18.000 ton en groter die, dank zij dit zoveel groter draagvermogen, met lager vrachten dan het traditionele trampschip genoeg kunnen nemen en nochtans een batig saldo vóór afschrijving laten.

In dit verband verdient de uitbreiding der vloot van bulkcarriers aandacht. Uit een door Noorse makelaars gepubliceerd overzicht blijkt dat deze vloot op 1 oktober jl. 714 schepen met een totaal draagvermogen van 13.911.000 ton telde. In dit totaal zijn alle „singledeckers” met een draagvermogen van meer dan 10.000 ton begrepen. Bovendien waren op 1 oktober jl. nog 238 bulkcarriers met een draagvermogen van 652.300 ton in aanbouw resp. bestelling. De vraag rijst of hier niet het gevaar van een te

snelle uitbreiding dreigt. Enkele sinds lang gevestigde reders hebben uit deze voor de kleinere vrachtschepen ongunstige ontwikkeling reeds de consequentie getrokken. Zo heeft bijv. de Court Line Londen vijf harer, op één uitzondering na moderne, schepen, d.w.z. de helft der vloot, aan gegadigden in India verkocht. Aan aandeelhouders werd medegedeeld dat men besloten had te breken met de gewoonte, van de vloot afgevoerde schepen automatisch door nieuwe te vervangen en hiertoe voortaan slechts over te gaan indien emplot op lange termijn kan worden geregeld.

Een tweetal factoren heeft voornamelijk tot de thans reeds vijf jaren durende recessie in de scheepvaart bijgedragen. Enerzijds de grote uitbreiding der wereldkoopvaardijvloot. Sedert het einde van de oorlog werden 9.330 schepen met een draagvermogen van 111.159.000 ton aan de bestaande vloot toegevoegd. Door deze niet geringe uitbreiding steeg het aantal schepen midden 1962 tot 17.426 en het draagvermogen tot 177.290.000 ton. Vergelijkt men deze totalen met die van vóór de oorlog toen de wereldkoopvaardijvloot 13.004 schepen met een draagvermogen van ca. 80 mln. ton telde dan blijkt eerst recht hoe sterk de vloot is uitgebreid. Bovendien is de dienstnelheid der na de oorlog gebouwde schepen aanmerkelijk groter, hetgeen uiteraard van invloed is op de potentiële vervoerscapaciteit. Ondanks de ongunst der tijden, tot uitdrukking komend in de omvang der opgelegde vloot, waren blijkens mededeling van de president van het American Bureau of Shipping medio 1962 in de voornaamste scheepsbouwlanden nog schepen met een draagvermogen van ca. 31 mln. ton in aanbouw resp. bestelling.

De tweede factor, die tot het verstoorde evenwicht tussen vraag en aanbod heeft bijgedragen, is de bij de daaromtrent gekoesterde verwachtingen ten achter gebleven groei van het overzees goederenvervoer. Daarnaast spelen nog andere voor de trampvaart ongunstige factoren een rol. De geringer bedrijvigheid in de staalindustrie heeft tot gevolg dat de behoefte aan schroot is verminderd. De vrij scherp gedaalde schrootprijzen hebben dan ook tot een vertraging geleid van het tempo waarin niet langer efficiënte schepen voor sloop worden verkocht, ofschoon

sloop dezer schepen een der voorwaarden is voor een herstel van het evenwicht tussen vraag en aanbod. Op de tendentie bij potentiële bevrachters om eigen schepen te exploiteren, op de funeste gevolgen van vlagbevoorrèchting e tutti quanti is reeds bij herhaling gewezen.

Van essentiële betekenis voor de algemene vrachtaart is voorts de landbouwpolitiek der Europese Economische Gemeenschap. In een aan deze materie door de directeur-generaal van de scheepvaart, de heer W. L. de Vries, in „Lloyd's List Annual Review” gewijde beschouwing wijst deze erop dat de vier voornaamste graanexporterende landen, t.w. Canada, Australië, de Verenigde Staten en Argentinië, in 1960 de navolgende hoeveelheden graan naar de landen der E.E.G. en Engeland exporteerden:

	E.E.G.-landen	Engeland
	(× 1.000 metr. ton)	
Verenigde Staten	4.640	3.240
Canada	2.717	2.868
Australië	470	775
Argentinië	3.228	630

De produktie der E.E.G.-landen bedroeg 53.350.000 metr. ton. Een autarkisch landbouwbeleid der Zes c.q. een geheel wegvallen dan wel drastische beperking van de aanvoer uit bovengenoemde landen zou, zoals uit bovenstaande gegevens blijkt, voor de scheepvaart zeer ongunstig zijn.

De moeilijke situatie waarin de algemene vrachtaart verkeert en de weinig bemoedigende vooruitzichten voor de naaste toekomst hebben nieuw leven ingeblazen aan het reeds eerder mislukte pogen op internationale basis een regeling te treffen voor de overtollige tonnage door het uit de vaart nemen van een zodanig aantal schepen dat het evenwicht tussen vraag en aanbod wordt hersteld. Een eerste bijeenkomst van reders uit verschillende landen werd reeds in Londen gehouden. De voorzitter, de president van de Engelse Kamer voor de Scheepvaart, merkte op dat het „now or never” is. De toekomst zal leren of de pogingen ditmaal meer succes hebben dan in het verleden het geval was.

Rotterdam.

C. VERMEY.

U kunt Uw beleggingsrisico verdelen over ruim 200 vooraanstaande

Waarom zoudt U meer risico nemen dan nodig is? Door aankoop van een aandeel 'Vereenigd Bezit van 1894' verkrijgt U in feite een volledige aandelenportefeuille, veilig verdeeld over ca. 200 zorgvuldig geselecteerde ondernemingen. Zodoende komen U de voordelen van aandelenbezit ten goede en ligt een aantrekkelijk rendement binnen Uw bereik.

Alle banken en commissionairs kunnen U inlichten.

N.V. VEREENIGD, BEZIT VAN 1894

De voordelen van aandelenbezit met beperking van risico

WESTERSINGEL 84, ROTTERDAM

ondernemingen

De invloed van de sociale verzekeringen op de inkomensvorming

In „E.-S.B.” van 5 december 1962 heeft Prof. Hartog enkele opmerkingen gemaakt over de financiering van de sociale verzekeringen ¹⁾. Met name doelde hij op het systeem waarbij een premie moet worden opgebracht die een percentage is van het inkomen — en dus nominaal ongelijk is —, terwijl de uitkering voor allen eenzelfde nominaal bedrag is. Zijn stelling is dat, waar door dit systeem inkomensherverdeling plaatsvindt, een voortdurende druk ontstaat van de lager betaalden, die van dit systeem profiteren, om de voorzieningen uit te breiden. Er treedt een onzuiver element op, in zoverre er via dit stelsel van sociale zekerheid naar gestreefd wordt, om niet alleen „financiële vrijwaring tegen calamiteiten” te verkrijgen, maar om inkomensoverdrachten te bewerkstelligen.

Dr. Hessel dient hierop in „E.-S.B.” van 23 januari 1963 van repliek ²⁾. In de eerste plaats acht hij deze vorm van financiering en de consequenties daarvan een „gunstige ontwikkeling naar de optimale gemeenschapszorg toe”. Voorts meent hij dat de sociale verzekeringen, waarbij inkomensoverdracht plaatsvindt, aanvaardbaar zijn als een vorm van negatieve belasting.

Het gaat bij de door Prof. Hartog aan de orde gestelde problematiek dus om het ontbreken, bij de risicospreiding tussen de groep der betrokkenen — als kenmerk van elke collectieve verzekering —, van het ruilevenwicht tussen de individuele premie en de eventuele uitkering. Immers, deze doorbreking betekent overdracht van inkomen.

Huidige financieringsstelsels.

Nagegaan moet worden in hoeverre zich deze situatie in feite voordoet. Bezien wij daarom achtereenvolgens de financiering van enkele risico's waarin wordt voorzien. Ingeval van ziekte en werkloosheid ontmoet men een zuiver systeem van spreiding van het risico van inkomensderving. De premie Ziektewet en Werkloosheidswet is een percentage van het loon tot een zekere grens, terwijl ook de uitkering gerelateerd is aan dat loon. Bij de ziekteverzekering bestaat de solidariteitskring uit de bedrijfstakgenoten en wordt de hoogte van de premie dus afgestemd op het ziekterisico per bedrijfstak. Bij de werkloosheidsverzekering is de premie afgestemd deels op het werkloosheidscijfer per bedrijfstak, deels op dat van de collectiviteit van alle loontrekkenden.

In de ziektekostenverzekering (het ziekenfonds) ligt de relatie tussen premie en uitkering voor een belangrijk deel gans anders. De premie is daar eveneens een percentage van het loon, maar de „uitkering” is de medische en heelkundige verzorging, waarvan de kosten weliswaar van geval tot geval zeer kunnen verschillen, maar die in principe voor eenieder gelijk zijn. Daar komt nog een ander element bij. Niet alleen wordt medische en heelkundige behandeling gewaarborgd aan degene die de premie betaalt, nl. de werknemer, maar ook aan zijn vrouw en kinderen. Wij zien dus in de ziekenfondsverzekering, naast de risicospreiding, een medebetalen door de hogere loongroepen in de kosten van de lager betaalden en bovendien een mee-

¹⁾ „Waarheen met onze sociale verzekering?”, blz. 1166 e.v.

²⁾ „Is there something rotten in the welfare state?”, blz. 76 e.v.

betalen door de alleenstaanden en de kleinere gezinnen in de kosten van de grotere gezinnen. Hier vindt in belangrijke mate overdracht plaats ³⁾.

Naast de hier genoemde loontrekkendenverzekeringen ⁴⁾ waarvan de ziekteverzekering en de werkloosheidsverzekering inkomensdervingverzekeringen zijn, de ziekenfondsverzekering daarentegen een kostenverzekering, kennen wij de zgn. volksverzekeringen op grond van de Algemene Ouderdomswet (A.O.W.), de Algemene Weduwen- en Wezenwet (A.W.W.) en de Algemene Kinderbijslag Wet (A.K.W.).

De financiering van deze volksverzekeringen geschiedt via een proportionele premie — een percentage van het inkomen tot een zekere grens — terwijl de uitkering zoals bekend een uniform bedrag is. In zoverre verschillen deze drie voorzieningen niet van elkaar. Zij onderscheiden zich wel naar hun aard. De A.O.W. en de A.W.W. zijn verzekeringen waarbij het risico bestaat uit de tijdsduur dat men geen inkomen kan verwerven. Men moet deze verzekeringen — zoals ook de ziekteverzekering en de werkloosheidsverzekering — trekken in de sfeer van de inkomensverwerving of de inkomensvorming (zulks in tegenstelling tot de kostenverzekeringen die behoren tot de sfeer van de inkomensbesteding). Daarbij wordt ervan uitgegaan dat het inkomen, verdiend gedurende de actieve periode, tevens inkomen is voor de niet actieve perioden. Daar is op dit punt geen enkel verschil tussen de ziekteverzekering, de werkloosheidsverzekering, de ouderdomsverzekering en de weduwen- en wezenverzekering.

De kinderbijslag heeft een andere grondslag. Als correctie op ons stelsel van inkomensvorming beoogt hij inkomensherverdeling. Eenieder *doet afstand* van een stukje van zijn inkomen ten behoeve van de gezinnen met kinderen. Hoewel qua uitvoering en gestalte eenvormig met de A.O.W. en de A.W.W. is de algemene kinderbijslagvoorziening dus allerminst een verzekering tegen de kwade kansen van het leven! Wij laten haar in het vervolg van ons betoog daarom ook buiten beschouwing.

Uit het bovenstaande moge blijken dat via de ziekteverzekering en de werkloosheidsverzekering geen inkomensoverdracht plaatsvindt en dat in de ziekenfondsverzekering, de A.O.W. en de A.W.W. het ruilevenwicht tussen premie en uitkering wel wordt doorbroken. Men kan het ook anders formuleren en zeggen dat de A.O.W. en de A.W.W., hoewel van karakter gelijk aan de ziekte- en werkloosheidsverzekering, niet neutraal staan tegenover de inkomensvorming en dat de ziekenfondsverzekering in de bestedings sfeer overdracht bewerkstelligt.

Een steeds groeiend deel van het nationaal inkomen.

Kwantitatief komt een en ander op het volgende neer. Voor alle wettelijk verplichte sociale verzekeringen moet

³⁾ Voor een kwantificering van deze overdracht zie mijn berekening in „De Katholieke Werkgever” van 15 september 1962, no. 18, blz. 503.

⁴⁾ De ongevallenverzekering en de invaliditeitsverzekering laten wij hier, om het niet al te ingewikkeld te maken, buiten beschouwing.

in 1963 ruim f. 5 mrd. aan premie worden opgebracht. Hiervan bedraagt de ziekenfondspremie ongeveer f. 620 mln. De A.O.W. en de A.W.W. nemen tezamen ongeveer f. 1.900 mln. voor hun rekening. Dit staat gelijk met een premie van 8,1 pCt. van alle inkomens tot f. 9.000. Men kan dus stellen dat voor dit percentage de inkomensvorming geschiedt op basis van: ieder nominaal evenveel. Proportionele premie met flatrate uitkering wil immers niets anders zeggen dan dat de vermeerdering van het nationaal inkomen, welke voor het onmiddellijk besteedbaar deel op proportionele basis wordt verdeeld, voor het stukje premie volksverzekering dat moet worden afgezonderd, op nominale basis wordt verdeeld. De inkomensopbouw wordt daarmee dus aangetast.

De invloed van de theorie.

De vraag is nu of en in hoeverre de sociale verzekeringen dit neveneffect mogen uitoefenen. Gezaghebbende sociale verzekeringstheoretici hebben hun theorieën schijnbaar bij voorbaat in dienst gesteld slechts van hetgeen men t.a.v. de uitkering wil bereiken. Vanuit de streven laten zij in de sociale verzekeringen de relatie tussen premie en uitkering vervallen. Zij gaan daarbij zover dat deze relatie niet slechts relatief maar ook absoluut doorbroken kan worden. Bepalend voor het recht op uitkering is niet de premiebetaling, maar het behoren tot de sociaal-economische groep waarbinnen aan elk individu de calamiteit kan overkomen ⁵⁾.

Wij menen dat hier van een theorie nauwelijks meer sprake is. En deze opvatting over sociale verzekeringen verdient daarom aandacht omdat zij voortkomt uit het milieu van de sociale verzekerings- en arbeidsrecht deskundigen die in het praktisch sociaal-economisch beleid geen verantwoordelijkheid dragen voor en zich niet dagelijks bezighouden met de inkomensopbouw gebaseerd op ons stelsel van inkomensvorming. In het sociale verzekeringsmilieu wordt geen, aan de welvaartseconomie ontleend, oordeel gevormd over de vraag of en in hoeverre het noodzakelijk is dat de sociale verzekering mede in dienst gesteld wordt van de inkomensvorming. Alleen hebben de theoretici het wel bijzonder gemakkelijk gemaakt daarmee steeds verder te gaan.

Het feitelijk systeem, zoals dat bij de A.O.W. is ingevoerd en dat later bij de A.W.W. is gevolgd, moet gezien worden als een politiek compromis tussen de voorstanders van een verzorgend staatspensioen en degenen die een verzekeringsstelsel met een rechtstreekse relatie tussen premie en uitkering voorstonden. Bij deze laatste heeft, naast het algemeen verlangen naar een definitieve regeling, daartoe vooral bijgedragen het feit dat het hier zeer uitdrukkelijk ging om een bodemvoorziening, waarboven dan, ter bereiking van een uiteindelijk pensioen, een verzekering zou kunnen worden opgebouwd. Maar indien de A.O.W. op het niveau gebracht wordt van „het sociaal minimum”

⁵⁾ Vergelijk Levenbach in „Sociaal Maandblad”, 2e jrg., no. 11 en Veldkamp: „Individualistische karaktertrekken in de Nederlandse sociale verzekering”.

Beleg modern - beleg in

INTER
UNIE

N.V. Internationale Beleggings Unie „Interunie”, Postbus 617, Den Haag

(I. M.)

zoals thans bij de S.-E.R. in studie, betekent dit een principiële wijziging in het karakter dier voorziening. De uitkering zal dan, in verband met de opvattingen over dat sociaal minimum, voor de meerderheid van ons volk nagenoeg komen te liggen op het niveau van een volledig eindpensioen. Dit betekent dat voor de gehele levensperiode vanaf het vijf en zestigste jaar de inkomensvorming voor dit deel van de bevolking plaatsvindt op basis van gelijke nominale beloning.

In het licht van het argument van Dr. Hessel dat dit een gunstige ontwikkeling is naar de optimale gemeenschapszorg toe, moeten wij vrezen dat hij niet zal rusten voordat ook de andere sociale verzekeringen dit financieringsstelsel hebben overgenomen. Interessant is het wellicht hier te vermelden dat de regering op basis van een desbetreffend unaniem S.-E.R.-advies nog dit jaar zal komen met een wetsontwerp voor een arbeidsongeschiktheidsverzekering waarin voor zeer langdurige arbeidsongeschiktheid een uitkering wordt gegarandeerd die gerelateerd is aan loon en premiebetaling zoals bij ziekte en werkloosheid.

Belasting en sociale verzekering.

Het andere argument van Dr. Hessel verdient meer aandacht. Sprekend over het belastingtarief, komt hij tot de stelling dat hoe lager het inkomen, des te groter het offer is dat de verwerving van de laatste gulden vroeg. „Op een zekere grens dient het (belasting)tarief nul te zijn. Voorbij die grens dient het tarief negatief te zijn. Anders gezegd: er zijn mensen die negatieve draagkracht hebben. Daarom ook negatieve belastingen, alias subsidies of sociale verzekeringsuitkeringen”. Deze redenering rechtvaardigt naar zijn mening herverdeling ook door middel van de sociale verzekeringen.

Als de heer Hessel de negatieve draagkracht wil compenseren door negatieve belastingen, dan valt daarover te discussiëren. Men moet zich dan echter realiseren zich te bevinden op het terrein van de inkomensbesteding en niet op dat van de inkomensvorming. Sociale verzekeringen als vorm van negatieve belasting zijn dan ook slechts in principe aanvaardbaar voor zover het betreft de kostenverzekeringen. Vanuit de negatieve draagkracht kan echter niet een wijziging van de inkomensstructuur via de inkomensdervingsverzekeringen beargumenteerd worden. Deze verzekeringen zijn immers een sequel van de inkomensverwerving. Draagkracht heeft niet, zoals de heer Hessel stelt, betrekking op capaciteit en bereidheid om inkomen te verwerven, maar op de besteding van het verworven inkomen. Slechts vanuit de verwervingsfeer kan

(I. M.)

N.V. SLAVENBURG'S BANK

beoordeeld worden of de A.O.W. en de A.W.W. daarop invloed mogen uitoefenen. Dan zal echter eerst geconstateerd en gekwantificeerd moeten worden in hoeverre hier correctie noodzakelijk is. Eén correctie welke overigens — met neutraliteit van de sociale verzekeringen — theoretisch ook in de inkomensstructuur zelf gevonden zou kunnen worden. Gelet op de steeds groeiende inkomensnivellering ten detrimente van de middengroepen, zal de noodzaak van deze correctie niet gemakkelijk aantoonbaar zijn. Wat hiervan zij, een samenspraak is vereist aan de top van het milieu van de sociale verzekering en de welvaartseconomen. Een samenspraak die tot nog toe ontbroken heeft. Daartegen richt zich ons bezwaar.

Naar verluidt gaan er in de S.-E.R. stemmen op om de financiering van de sociale verzekeringen zoals die in de

verschillende commissies ter sprake komen in een afzonderlijke commissie te bespreken. Daarbij zouden dan aan de orde komen, zowel de herverdeling door middel van die financiering als de eventuele overheidsbijdragen. Wij willen nu betogen dat zulks alleen op verantwoorde wijze kan geschieden wanneer dit probleem benaderd wordt vanuit een beoordeling van de totale inkomensvorming, zoals die, wat de loonsector betreft, minutieus is opgebouwd.

Wij hebben dan nog niet gesproken over de inkomensopbouw van de zelfstandigen die immers ook deel hebben aan de volksverzekeringen. Slechts de aanduiding van de problemen die hier ter sprake zouden komen op het stuk van de prijsvorming maakt duidelijk dat de invloed van de sociale verzekering op de inkomensvorming voorshands een halt ware toe te roepen.

Wassenaar.

Drs. H. A. M. ELSEN.

EEN STEM UIT HET BEDRIJFSLEVEN

De Nederlandse Industrie-Beurs

Met de geleidelijke totstandkoming van de Europese Economische Gemeenschap neemt ook de heftigheid van de strijd om de markt hand over hand toe. Tal van overheidsorganen, afzonderlijke ondernemingen en combinaties zijn in het geweer om de export van het Nederlandse produkt te bevorderen. De deelneming aan buitenlandse beurzen is hierbij van grote betekenis. Achter deze expedities naar het buitenland ontbreekt echter een binnenlands bastion.

Dit had de Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs kunnen zijn, maar deze is het niet. De bezoeker die ieder voorjaar op de Croeselaan komt heeft dit tot zijn teleurstelling sedert jaren ondervonden. Zijn verwachting, dat hij de technische goederen, die hij het ene jaar ziet, er het volgend jaar zal terugvinden, wordt grotendeels niet vervuld. De acculaad-inrichting, die hij in 1961 zag en die hij in 1962 wilde gaan aanschaffen in verband met een vorkheftruck (die hij dan bij dozijnen ziet, terwijl hij die vorig maal miste!), zoekt hij tevergeefs. En zo zijn er geen tientallen, maar honderden voorbeelden te geven.

Wat is het geval? De Jaarbeursdirectie heeft zich jegens het „bedrijfsleven” verplicht groepen produkten van de Jaarbeurs te weren, ieder jaar andere groepen. Beziet men het Croeselaanterrein, dan is het duidelijk dat naast een behoorlijke ruimte, in beslag genomen door de Nederlandse industrie, een veel aanzienlijker oppervlak door de importeurs wordt ingenomen. Deze vinden het echter te duur ieder jaar zo'n grote ruimte te huren en zij hebben er dus als „bedrijfsleven” belang bij, dat de Jaarbeursdirectie, onder het motto: „De Voorjaarsbeurs is een verzameling vakbeurzen”, bepaalde, dat de desbetreffende groepen slechts om het jaar mogen deelnemen en in de andere jaren de artikelen uit deze groepen volledig worden geweerd. Deze politiek heeft er dan ook toe geleid, dat men tegenwoordig beter kan spreken van de „Om-het-jaar-beurs”!

Het is duidelijk, dat dit voor de Nederlandse industrie zeer onbevredigend is. Voor de middelgrote en kleine ondernemingen is het uiterst gewichtig, dat zij in de allereerste plaats in het eigen land jaarlijks hun produkten kunnen tonen. Het is van een buitenlandse bezoeker niet te ver-

wachten, dat hij er enig idee van heeft wat het ene of het andere jaar wel en niet in ons kleine land geëxposeerd zal worden. De Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs is voor hem niet alleenzalnigmakend en het is bepaald onredelijk te veronderstellen, dat hij zou weten hoe het in de verschillende landen met allerlei *wisseljaren* in de jaarbeurzen is gesteld.

Wil een Jaarbeurs in ons land voor de buitenlandse bezoekers interessant blijven, dan moet deze betrouwbaar zijn. Dat wil zeggen dat deze bezoekers, als zij een jaar later weer komen, er in beginsel, wat de Nederlandse industrie betreft, op moeten kunnen rekenen weer het programma terug te vinden, dat zij een jaar geleden zagen.

Voor de Nederlandse industrie is daarnaast natuurlijk de binnenlandse markt minstens zo belangrijk als de buitenlandse afzet. Speciale uitzonderingen daar gelaten, zal een bedrijf in de eerste plaats een behoorlijke binnenlandse afnemerskring als basis moeten hebben, alvorens het kan gaan denken aan het betreden van buitenlandse markten. Ook om deze reden moet de Nederlandse fabrikant jaarlijks kunnen exposeren. Hij moet telkens weer zijn produkt aan de Nederlandse afnemers kunnen laten zien.

Spreekt men met de Jaarbeursleiding dan krijgt men te horen dat het streven erop is gericht die Nederlandse afnemer een zo volledig mogelijke keus te bieden uit hetgeen er op een bepaald terrein te koop is. Men meent dit alleen te kunnen doen door bepaalde groepen exposanten slechts om het jaar toe te laten en deze in andere jaren *volledig* uit te sluiten. Men geeft dus een voorstelling van zaken, alsof die afspraak met het „bedrijfsleven” in het belang van de Nederlandse afnemers is gemaakt. Immers, men heet te voorkomen, dat deze aspirantkopers uit een onvolledig (alleen maar Nederlands) assortiment de indruk zouden kunnen krijgen, dat er niets anders in de wereld te koop zou zijn. In ernst: hebben de Nederlandse bezoekers behoefte aan zo een paternalistische bescherming? Het is een soort etiket van onmondigheid.

Op zichzelf is het nuttig als op verschillende sectoren van het bedrijfsleven om beurten speciaal de nadruk wordt

gelegd. Dit zou men echter kunnen doen door in een bepaald jaar naar een zo volledig mogelijk beeld te streven aangaande hetgeen in het binnen- en buitenland tezamen op zo'n gebied te koop is, terwijl voor de overige gebieden alleen de Nederlandse produkten worden getoond. In een dergelijk jaar zou men dus voor de importeurs uit die groepen die speciaal in de aandacht staan, ruimte moeten reserveren en dan voor de andere groepen importeurs geen ruimte beschikbaar hebben.

Van een dergelijk beleid is bij de Koninklijke Nederlandse Jaarbeurs helaas geen sprake. De verwachting, dat met de nieuwe Jaarbeursleiding zo'n nieuwe koers ten aanzien van de Nederlandse industrie zou worden ingeslagen, is ijdel gebleken. Zuiver commercieel gezien behoren de importeurs tot de grootste afnemers van expositieruimte en dat commerciële element telt kennelijk nog steeds het zwaarst. Bovendien blijft de Jaarbeurs ernaar streven steeds meer buitenlanders als exposanten naar Utrecht te lokken.

Nu de kaarten zo liggen, is het onvermijdelijk, dat naast de Jaarbeurs de Nederlandse Industrie-Beurs tot leven komt. Ongetwijfeld zullen degenen die nu met de Nederlandse Industrie-Beurs beginnen het in de eerste jaren uiterst moeilijk krijgen. Ziet men echter wat verder dan alleen naar de nabije toekomst, dan beseft men dat een dergelijk expositie-apparaat voor het Nederlandse fabrieksonontbeerlijk is in de strijd om de markt. Het vertrouwen, dat deze Nederlandse Industrie-Beurs uiteindelijk zal slaan, is daarom alleszins gewettigd.

Bilthoven.

Ir. H. J. VAN RAALTE.

Naschrift. Wij hebben de directie van de Jaarbeurs in de gelegenheid gesteld enkele opmerkingen te maken bij bovenstaand artikel. Haar wederwoord, alsmede een naar aanleiding daarvan door de heer Van Raalte geschreven slotbeschouwing, zullen in „E.-S.B.” van volgende week worden opgenomen. Red.

GELD EN KAPITAALMARKT

Geldmarkt:

Dank zij omvangrijke betalingen door de Staat heeft de verkrappende invloed van de zich tegen de februari-ultimo uitbreidende bankpapiercirculatie maar beperkte invloed op de positie van de geldmarkt gehad. In afwachting van de storting op de Staatslening op 7 maart houden de banken haar liquide middelen dicht bij huis. Zoals steeds heeft de overheid bij de betaling van de Staatslening wederom een veiligheidsklep aangebracht in de vorm van het openen van de mogelijkheid tot het inleveren van in april tot en met augustus vervallend schatkistpapier, waarbij het disconto, dat in mindering zal worden gebracht voor de houders gunstig uitkomt. Deze stimulans kan uiteraard slechts werken voor zover dit papier beschikbaar is.

Een verder klein tipje van de sluier, die de zaken van de particuliere bankiers bedekt, is deze week opgelicht. Al eerder had de firma Van Lanschot ter gelegenheid van haar 225-jarige bestaan in 1962 de balans gepubliceerd. Nu wordt ons onthuld, dat de vorig jaar opgerichte Bankierscompagnie de financieringsmaatschappij — bedoeld zal zijn de houdstermaatschappij — van de gefuseerde twee bankiersfirma's Hope & Co. en Mees & Zoonen is. Het meest interessant is de mededeling, dat het geplaatste kapitaal van de Bankierscompagnie f. 35 mln. groot is en

dat dit het bedrag is, dat beide firma's gezamenlijk als kapitaal ter beschikking staat. Daarnaast beschikt de combinatie vanzelfsprekend over reserves. Zeer voorzichtig en enigszins speculatief zou men kunnen ramen, dat de Bankierscompagnie in het Nederlandse bankwezen een plaats inneemt nog boven instellingen als De Bary, Nederlandsche Credietbank, Slavenburg e.d. en in de buurt ligt van de Nederlandse Overzee Bank en wellicht van de Nederlandsche Middenstandsbank.

Kapitaalmarkt.

Men kan niet zeggen, dat de oprichting van de Maatschappij tot Verhuur en Financiering van Bedrijfsmiddelen Lease Plan Nederland, o.a. door enkele banken, de eerste kennismaking van ons land is met deze uit Amerika via Engeland overgewaarde financieringsvorm. Anderen hebben zich al enige tijd met deze of althans zeer nauw verwante vormen bezig gehouden. Wel wijst de oprichting erop, dat deze wijze van financiering vastere voet in Nederland gaat krijgen en dat de financiële wereld als maar zoekende is naar een grotere verscheidenheid van financieringsvormen.

Alle pessimisme betreffende de conjuncturele ontwikkeling ten spijt tonen de grote concerns hun kracht door met aantrekkelijke winsten over 1962 voor de dag te komen enkele door hogere dividenden te declareren. Unilever en A.K.U. gingen tot dit laatste over, Koninklijke toonde een betere winst.

Indexcijfers aandelen. (1953 = 100)	28 dec. 1962	H. & L. 1963	22 febr. 1963	1 maart - 1963
Algemeen	345	366 — 346	359	354
Intern. concerns	464	497 — 463	481	473
Industrie	319	342 — 321	336	333
Scheepvaart	134	153 — 135	152	153
Banken	257	261 — 243	246	240
Handel enz.	150	155 — 149	154	151

Bron: A.N.P.-C.B.S., Prijscourant.

Aandelenkoersen.

Kon. Petroleum	f. 157	f. 164,90	f. 164,—
Philips G.B.	f. 139	f. 151,40	f. 146,50
Unilever	f. 138,40	f. 141,90	f. 140,80
A.K.U.	401½	441	428½
Hoogovens, n.r.c.	558	524	515
Kon. Zout-Ketjen, n.r.c.	723	763	750
Zwanenberg-Organon	909¾	850	831
Van Gelder Zn	244	255	259
Amsterdamsche Bank	390	366	360
Robeco	f. 208	f. 215	f. 212

New York.

Dow Jones Industrials	652	682	660
-----------------------------	-----	-----	-----

Rentestand.

Langl. staatsobl. a)	4,24	4,24	4,24
Aand.: internationalen a)	3,20	3,01	
lokale a)	3,86	3,73	
Disconto driemaands schatkist- papier	2	1¾	1⅞

a) Bron: Veertiendaags Beursoverzicht Amsterdamsche Bank.

C. D. JONGMAN.

RECENTE PUBLIKATIES

Joan Robinson: *Essays in the theory of economic growth.*
Macmillan and Co. Ltd., London 1962, 136 blz., 18 sh.

De bekende Britse economete beoogt met haar essays meer een inleiding tot dan een aanvulling van haar „Accumulation of Capital”. De vier essays betreffen: Normal prices (supply and demand, wages and profits, a model for the future) - A model of accumulation (o.m. desired and possible growth, the role of thriftiness, instability, wages and prices) - A model of technical progress - A neo-classical theorem.

Banking in Western Europe; edited by R.S. Sayers. Oxford University Press, London 1962, 403 blz.; 42 sh.

Dit boek is een samenbundeling van studies, waarin het bankwezen van elf landen onder de loep wordt genomen. Deze landen zijn Frankrijk, West-Duitsland, Italië, Zwitserland, Nederland, België, Zweden, Noorwegen, Denemarken, Spanje en Portugal. Behandeld worden structuur en wijze van functioneren van handelsbanken en verwante instellingen, voorts de positie van de centrale bank en de techniek van de monetaire politiek. Naast R.S. Sayers fungeren als medewerkers J. S. G. Wilson, R. G. Opie, L. Ceriani, Vera Lutz, W. Linder, Sylvia M. Johnson en G. L. Clayton.

Per Jacobsson: The market economy in the world of to day. The American Philosophical Society, Philadelphia 1961, 77 blz., \$ 1,50.

Een viertal lezingen van de bekende „managing director” van het I.M.F. zijn in dit boek samengebondeld. Onder de titel „The general structure” behandelt hij vooral de aanwezigheid van voldoende vrije mededinging en de verenigbaarheid van „welfare state” en markteconomie. De onderwerpen van de andere lezingen zijn „The monetary system”, „Business fluctuations” (sinds 1895) en „International finance” (o.a. de adequatie van de internationale liquiditeit).

Joan Robinson: Über Keynes hinaus. Ausgewählte ökonomische Essays. Europa Verlag, Wien 1962, 155 blz., D.M. 8.

Inhoud: Marx, Marshall und Keynes - Anmerkungen zu Marx und Marshall - Die Philosophie der Preise - Die Arbeitswertlehre - Rosa Luxemburgs „Akkumulation des Kapitals” - Anmerkungen zur Theorie der Wirtschaftlichen Entwicklung - Bevölkerung und Entwicklung - Die Verteilungstheorie - Sparen ohne Investieren - Vollbeschäftigung und Inflation.

J. M. Clark: Competition as a dynamic process. The Brookings Institution, Washington 1961, 501 blz., \$ 7,50.

De bekende Amerikaanse economist beoogt met dit boek een nieuwe benadering van de bestudering van de

mededinging, zoals deze zich voordoet in een moderne industriële economie. Hierbij denkt hij in eerste instantie aan die van de Verenigde Staten. Schrijver bestrijdt de opvattingen van economen als Joan Robinson en J. K. Galbraith over de mededinging.

Hij stelt dat de bestaande mededinging op grond van zijn groei-bevorderend karakter te verkiezen is boven de „pure and perfect” mededingingsvormen. De auteur knoopt aan bij de conceptie van zijn vader dat de analyse van het statisch evenwicht geen afsluiting is, doch een inleiding tot een dynamische benadering. Hiertoe wordt een nieuw instrumentarium van „dynamic tools of analysis” gehanteerd. In de fundamentele begrippen van vraagfuncties en kostenontwikkeling verwerkt hij elementen van tijd, veranderingen in de tijd, anticipaties en onzekerheden. Voorts worden o.a. de relaties tussen agressieve en defensieve vormen van mededinging onderzocht.

J. N. Morgan, M. H. David, W. J. Cohen and H. E. Brazer: Income and Welfare in the United States. Mc Graw-Hill Book Company, Inc., New York 1962, 531 blz., 62 sh.

In dit boek zijn de resultaten weergegeven van een studie door het „Survey Research Center Institute for Social Research” van de „University of Michigan”. Met behulp van „personal interviews” werd de verdeling en herverdeling van het gezinsinkomen in de Verenigde Staten nagegaan. Demografische, economische, sociologische en psychologische aspecten van de economische positie van het gezin werden onderzocht.

De studie is o.a. relevant voor de mate van effectiviteit van de overheidshulp voor groepen met lagere inkomens; voor de motivering van „werken om te verdienen” door gezinsleden, benevens voor de verhouding tussen de economische omstandigheden van de verschillende generaties (o.a. de rol van het onderwijs).

De zes delen van het boek betreffen: Income, Welfare, and Public Policy - Determinants of Family Income - The Low Income Population - Distribution and Redistribution of Income and Welfare - The Dynamics of Social and Economic Change - Educational Expectations and Attitudes - Other Plans for the Future - Future Research Needs.

* Te bestellen bij Uw boekhandelaar dan wel rechtstreeks bij de uitgever N.V. Koninklijke Nederlandse Boekdrukkerij H. A. M. Roelants Alfd 8 te Schiedam.

Technische Hogeschool Eindhoven

Bij de Dienst Algemene Zaken (bureau „planning en organisatie”) kan als medewerker worden geplaatst een

ECONOOM (drs., evt. bacc.)

met belangstelling voor bedrijfseconomische vraagstukken.

Het bureau planning en organisatie is een staforgaan dat de leiding van de Technische Hogeschool adviseert omtrent de kwantitatieve aspecten van de toekomstige ontwikkeling.

De werkzaamheden betreffen voornamelijk planning, organisatie en efficiëntie.

Nadere inlichtingen omtrent de inhoud van de vacerende functie worden gaarne verstrekt. (tel. (04900) 6 80 00, toestel 24 32).

Schriftelijke sollicitaties, onder vermelding van nr. V854, te richten aan het hoofd van de centrale personeelsdienst van de technische hogeschool, Insulindelaan 2, Eindhoven.

CENTRAAL BEHEER

VERZEKERING EN DIENSTVERLENING

ten behoeve van het bedrijfsleven

WET-RISICO

bedrijfs-w.a.-verzekering, motorrijtuigverzekering, ongevallenverzekering voor inzittenden van automobielen.

BRAND-RISICO

brand- en bedrijfsschadeverzekering van industriële en andere objecten.

MOLEST-RISICO

verzekering tegen oorlogsschade, stormschade en andere risico's.

VERVOER-RISICO

transportverzekering van goederenzendingen in binnen- en buitenland.

PENSIOEN-RISICO

collectieve ouderdoms-, weduwen-, wezen- en invaliditeitsverzekering.

VERENIGING VOOR CENTRALE ELEKTRONISCHE ADMINISTRATIE - C.E.A.

loon-, voorraad-, debiteuren-administratie, facturering enz. met behulp van elektronische apparatuur.

De bij Centraal Beheer aangesloten verenigingen werken op zuiver onderlinge grondslag.

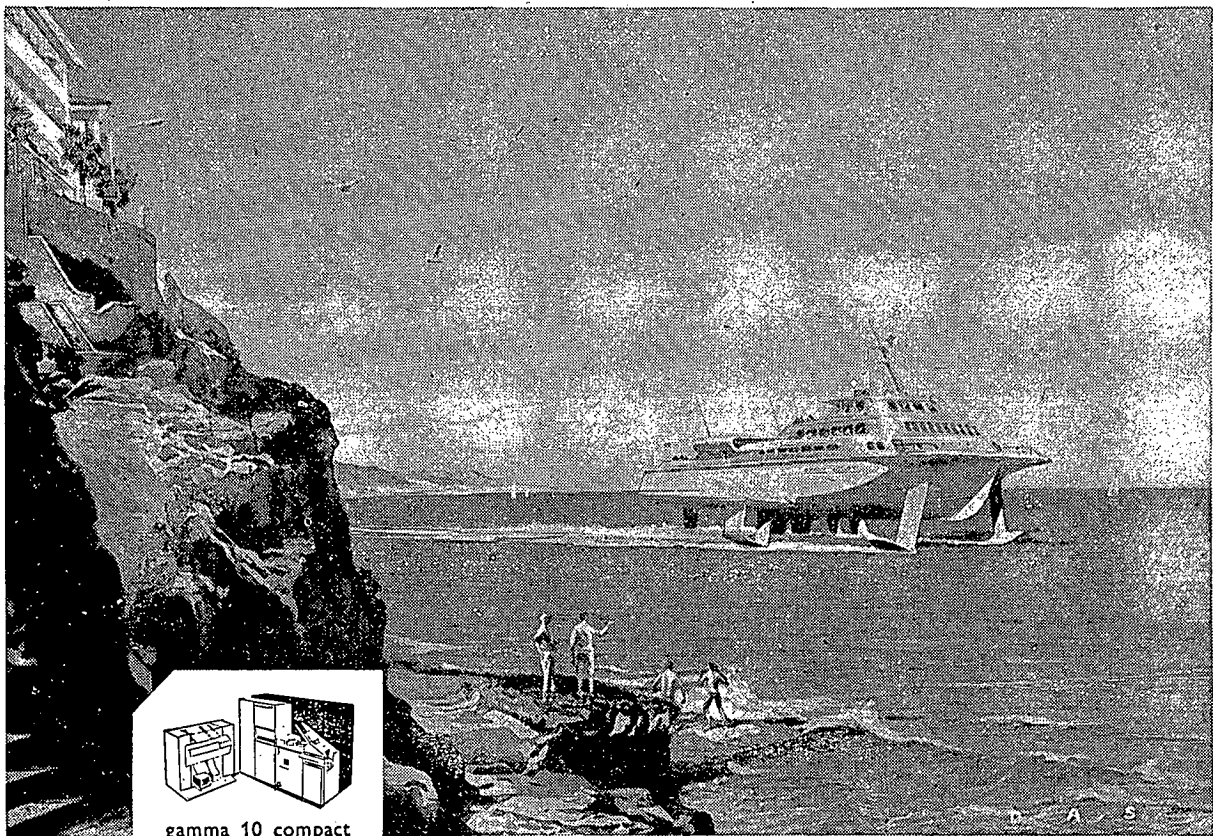
Het lidmaatschap kan u een belangrijke besparing op de kosten opleveren.

**CENTRAAL BEHEER BELAST ZICH
OOK MET DE ADMINISTRATIE VAN
ONDERNEMINGSPENSIOENFONDSEN**

STELT U VOOR
HET VERKRIJGEN
VAN INLICHTINGEN
IN VERBINDING MET:

CENTRAAL
C.B.
BEHEER

BOS EN LOMMER-
PLANTSOEN 1,
AMSTERDAM-W.
TEL. 134971
POSTBUS 8400

**vooruitdenken,
feilloos
beslissen**

Sierlijk als een vogel glijdt de draagvleugelboot over het water. □ Intellect en visie vormen hier een harmonische compositie en verkleinen de afstand tussen woon- en recreatiecentra. □ Bij de voorbereidende, technische berekeningen vervult Bull zijn dienende taak. □ Precies zo dient Bull het bedrijfsleven. □ Gigantische concerns, maar ook middelgrote en kleine bedrijven danken een probleemloze administratie aan Bull-apparatuur.

***Bull* dient de vooruitgang**

- Bull*** dient het bedrijfsleven met informatieverwerkende apparatuur.
- Bull*** vervult een belangrijke taak in de hedendaagse economie.
- Bull*** biedt steeds uitkomst bij gecompliceerde problemen.
- Bull*** brengt de mogelijkheden van automatisering met een „alledaagse” vanzelfsprekendheid.

BULL NEDERLAND ADMINISTRATIE- EN STATISTIEKMACHINE MIJ. N.V. VLIEGTUIGSTRAAT 26 AMSTERDAM-W. TEL. (020) 18 85 55

Bull

HARMONISATIE
NATIONAAL EN
INTERNATIONAAL

PENSIOEN VOORLICHTING

voor:

Nederlandse ondernemingen in en
buiten Nederland. Buitenlandse
vestigingen in Nederland.

PENSIOEN DOORLICHTING

door:

Firma A. O. Beuth van Wickevoort Crommelin
Economische Pensioen-Adviseurs en Assurantie Bezorgers.

PENSIOEN BULLETIN

verschijnt 10 x per jaar.
Abonnement f. 10.- per jaar.
Voor cliënten gratis.
Proefnummer gratis op aanvraag.

Uitgave van:

Firma A. O. Beuth
van Wickevoort Crommelin

Postgiro 385461
Amsterdam-Z. - Rubensstraat 89
Tel. 020-725410

Adverteren in „E.-S.B.”
getuigt van
feeling voor marketing

De NIEUWE ROTTERDAMSE COURANT
roept sollicitanten op voor een plaats op haar

Redactie Economie en Financiën

Vereist zijn:

- ten minste eindexamen gymnasium of 5-j.
HBS;
- enige ervaring in de financiële journalistiek
en/of in het bankwezen of het effectenvak;
- het vermogen kort en helder te formuleren.

Sollicitaties te richten aan de hoofdredacteur van de
N.R.C., postbus 824, Rotterdam.

**HOLLANDSCHE SOCIETEIT
VAN LEVENSVZERKERINGEN N.V.**

A° 1807

....meer dan
anderhalve eeuw
levensverzekering

HOOFDKANTOOR
Herengracht 475, Tel. (020) 221322, AMSTERDAM C.
HEAD OFFICE FOR CANADA
Holland Life Building
1130 Bay Street, Tel. WA 5-4511, TORONTO.

U reageert op annonces
in „E.-S.B.”?

Wilt U dit dan steeds duidelijk
tot uitdrukking brengen?

HET LANDBOUW-ECONOMISCH INSTITUUT
vraagt een

academisch gevormde econoom

die belast zal worden met bedrijfseconomische werk-
zaamheden.

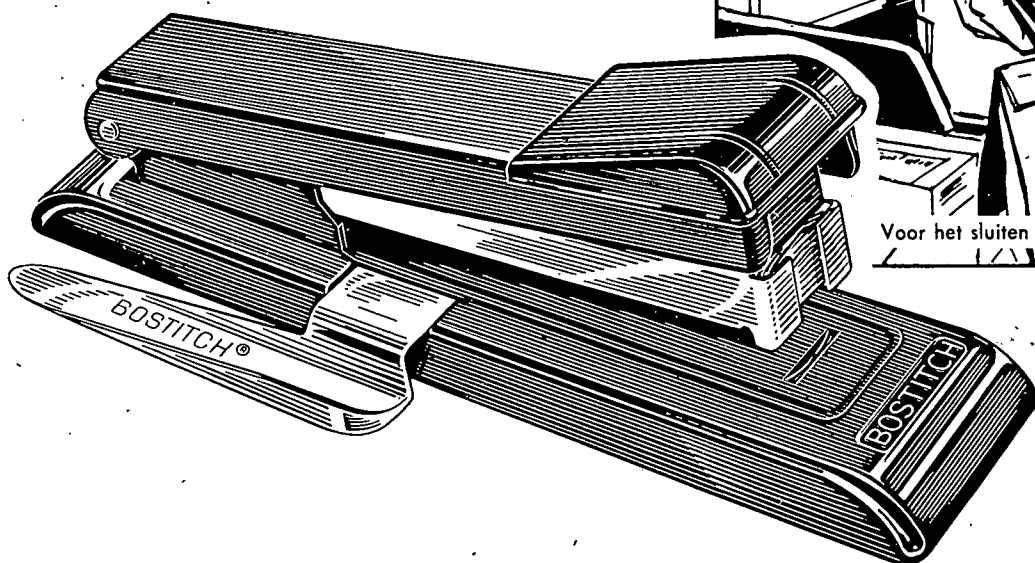
Salarisgrenzen van f 823,— tot f 1528,— per maand
(exclusief 4 pCt. huurcompensatie). Brieven met volledige
inlichtingen naar Conradkade 175, Den Haag.

Voor het hechten van papieren.

Voor het sluiten van zakjes.

HET hechtapparaat voor het moderne kantoor!

De BOSTITCH B8 kantoorhechtmachine, met handige nietjes-wipper

Hechten met de BOSTITCH B8, met handige nietjes-wipper, gaat sneller en is steviger dan het gebruik van de ouderwetse paperclips, die bovendien een stapel papieren in de linkerbovenhoek meer dan twee maal zo dik maken. En — wat bij elkaar hoort, blijft ook bij elkaar!

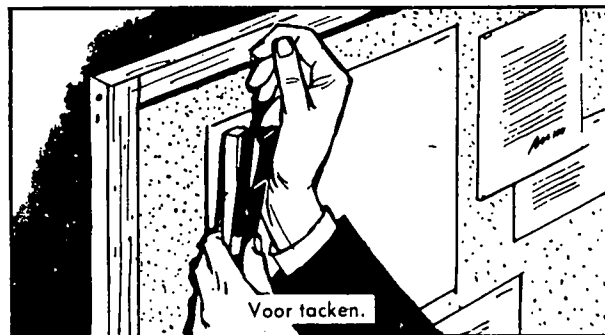
Het verwijderen van nietjes is heel eenvoudig, want dit sierlijke hechtapparaat is voorzien van een nietjes-wipper. Hiermede kunt U aan elkaar gehechte papieren ook weer heel gemakkelijk los maken en hergroeperen.

Bruikbaar op zo vele manieren, als hecht tang of — als U het voetstuk van de B8 geheel openklapt — als tacker om b.v. papieren op een bord of aan de wand te bevestigen.

Vraagt Uw kantoorboekhandelaar om zo'n handige BOSTITCH B8. Mocht hij ze niet in voorraad hebben vraag ons dan even om adressen van leveranciers in Uw woonplaats.

Voor het verwijderen van nietjes.

Voor tacken.

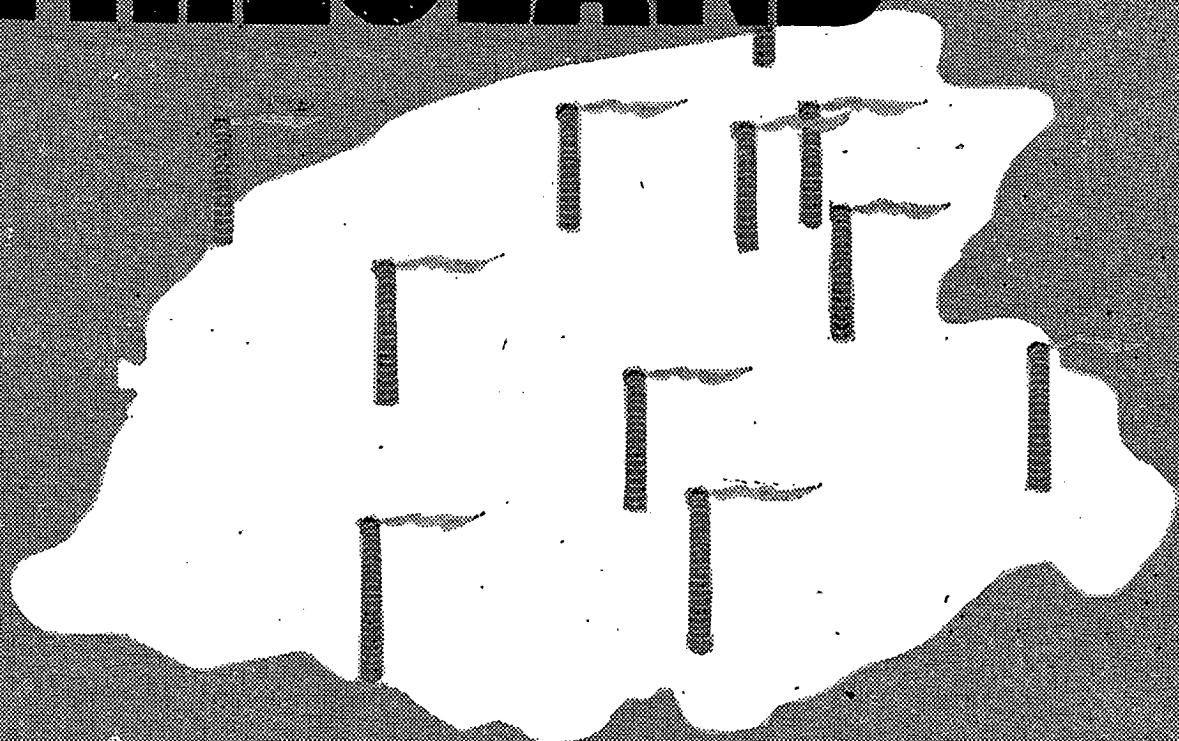
BOSTITCH
hechtmachines en hechtlijsten

hechten beter — hechten sneller

Bostitch, Inc., U.S.A.
Officieel Vertegenwoordiger
DEKKER-VERPAKKING N.V.
W. Fenengstraat 21, Amsterdam
Tel. 59765 (4 lijnen)
*wettig gedeponeerd

*gedeponeerd handelsmerk

FRIESLAND

WELKOM

een voorbeeld van geslaagde industrialisatie

Succes kweekt succes. Dat zich sinds 1959 in de elf Friese industrialisatie-kernen reeds 100 nieuwe bedrijven vestigden, is mede te danken aan het feit, dat oudere bedrijven reeds een 'industriële klimaat' te voorschijn riepen.

Het is prettig te beginnen in een gebied waar elke nieuwe onderneming een warm welkom wordt toegeroepen en waar men begrip heeft voor de

problemen van ieder nieuw lid van de Friese industriële gemeenschap.

Wie als ondernemer het industriële leven van Friesland komt versterken en verrijken, kan verzekerd zijn van algemene medewerking.

De ondernemer die vooruit kijkt, kijkt naar Friesland.

Dit zijn de 11 kernen: Bergum - Dokkum - Drachten - Harlingen - Heerenveen - Kootsterille (gem. Achtkarspelen) - Leeuwarden - Lemmer - Oosterwolde - Sneek - Wolvega.

Friesland kunt u bouwen

Inlichtingen: de Industrialisatie-raad der Friese Kernen, Sophialaan 1, Leeuwarden, tel. (05100) 28144-28145.

BUREAU VAN DE KIEFT N.V.

Organisatie- en Beleidsconsulenten

AMSTERDAM - BRUSSEL

Namens de Directie van een **grote, nederlandse bankinstelling** zijn wij aangezocht - in strikt vertrouwelijke sfeer - contact te leggen met een

ORGANISATIE-DESKUNDIGE

(Ec. Drs., Mr., lid N.I.V.A. of V.A.G.A.)

Rechtstreeks onder de Directie staande, wordt deze functionaris belast met de algemene leiding over de bestaande organisatieafdelingen. Hem regarderen alle aangelegenheden de interne organisatie en efficiency van de gehele onderneming betreffend. Bestaat zijn taak enerzijds uit het treffen van maatregelen en het creëren van een organisatie, die een maximum biedt ten aanzien van de service voor de clientèle, interne communicatie, informatie, enz., anderzijds is hij verantwoordelijk voor het bewaken der kosten van kantoren, afdelingen en diensten en, waar mogelijk, de opvoering van de arbeidsproductiviteit.

Behalve over de bovenaangeduide opleiding en een uitstekende background, dient deze functionaris door gespecialiseerde studie en ervaring reeds te beschikken over een grote mate van deskundigheid op het gebied van (administratieve) organisatie en efficiency. Deze ervaring behoeft niet persé in een bankbedrijf te zijn verkregen, al strekt bekendheid met de organisatie van financiële instellingen wél tot aanbeveling.

De remuneratie is vanzelfsprekend geheel in overeenstemming met het niveau van de functie en de te dragen verantwoordelijkheden.

Belangstellenden gelieven zich, bij voorkeur schriftelijk, in verbinding te stellen met de heer S. van de Kieft, Leidsestraat 74, Amsterdam. Tel. 020-65316|62953. Volledige geheimhouding wordt gegarandeerd. Geen inlichtingen worden ingewonnen en geen contact met opdrachtgevers gelegd dan na persoonlijk overleg met de kandidaat.

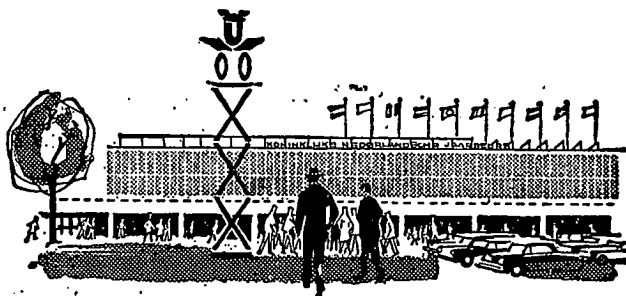
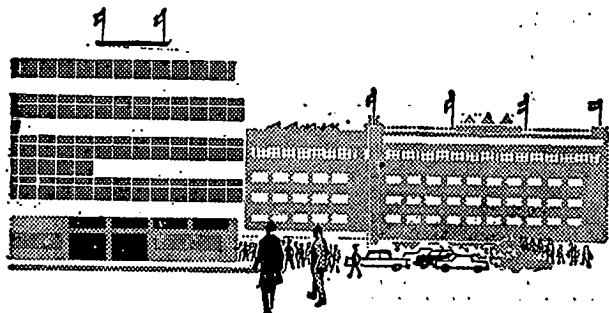

***Maak gebruik van
de rubriek***

VACATURES

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend; begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

VOORJAARSBEURS UTRECHT 11-19 MAART 1963

VREDENBURG

Gebruiksgoederen

Huishoudelijke artikelen - glas, kristal, aardewerk, porselein - luxe hout- en metaalwaren, kunstnijverheid - goud, zilver, bijouterieën - uurwerken - rokersbenodigdheden - koffers en lederwaren - baby- en kleuterartikelen - speelgoed en sportartikelen - parfumerieën, cosmetika, toiletartikelen - toegiftartikelen, souvenirs, feestartikelen - winkelinrichting, etalage- en reclameartikelen - tuin- en terrasmeubilair - voorlichting en vakliteratuur.

CROESELAAN

Gebruiksgoederen

Huishoudelijke artikelen - elektrische huishoudelijke apparaten, verwarmings-, kook- en koelapparaten, verlichtingsartikelen - huishoudelijke verwarmings- en kookapparaten voor gas-, kolen- en olieverbruik - sanitaire artikelen - gereedschappen en materialen - voorlichting en vakliteratuur.

Algemene industriële uitrustingen

Algemene machinebouw - machines en apparaten voor diverse industrieën - metaalbewerkingsmachines en

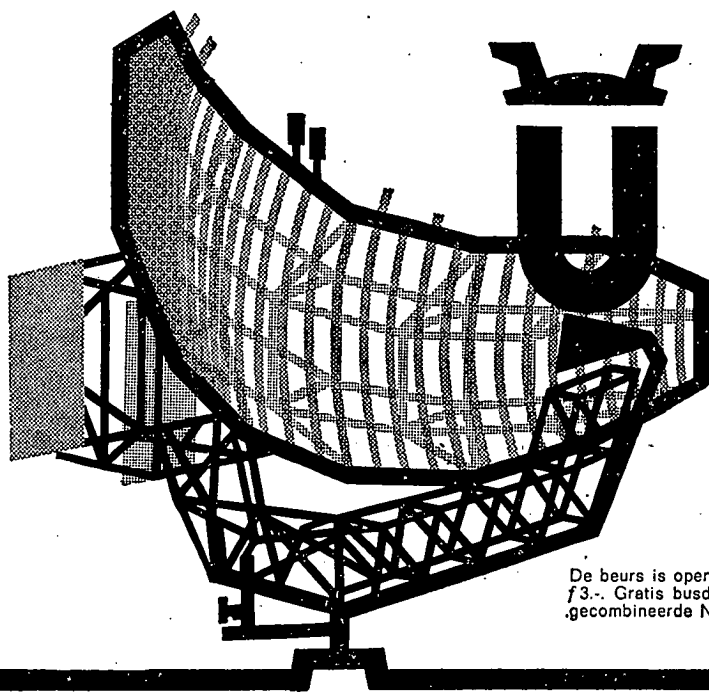
gereedschappen - lasapparatuur - verbrandingsmotoren, stoommachines, stoomketels, turbines, koelers - drijfwerk, tandwielkasten, lagers - pompen, compressoren, blaas- en afzuiginstallaties, luchtbehandeling - toeleveringsmaterialen en -produkten - walsen- en gieterijprodukten, stamp-, smeed-, pers- en trekwerk - veiligheidsartikelen, gereedschappen, onderhouds- en hulpmiddelen - voorlichting en vakliteratuur
hydrauliek en pneumatiek.

Scheepsbouw en scheepvaart

Cascobouw - scheepsmotoren en toebehoren - drijfwerk, tandwielkasten, keerkoppelingen, lagers, scheepsschroeven - elektrische installaties - hulpaggregaten - appendages, laad- en losgerel - dekwerktuigen - nautische instrumenten - stuurmachines - radar en telecommunicatie - onderhoudsmiddelen - reddingsmateriaal - vissersbenodigdheden etc. - voorlichting en vakliteratuur.

Elektrotechniek

Installaties en materialen voor stroomopwekking, overbrenging, verdeling en industriële toepassing, zwakstroommateriaal, elektronische apparatuur, industriële verlichting, etc.

Bezigting de allernieuwste
produkten
op „zicht" uit binnen- en
buitenland
overzichtelijk per branche
opgesteld

De beurs is open van 9.00 tot 18.00 uur. Zondag gesloten. Toegangsprijs f 3.-. Gratis busdienst Station - Vredenburg - Croeselaan V.V. Voordelige gecombineerde N.S. reis-toegangsbiljetten. Inlichtingen aan de stations.